

e hó 3-ikán az akadémia főtiktára, Fraknoi Vilmos rendezett estélyi tiszteletére.

Földrengés volt e hó 3-ikán este Boszniában, s érezték Banjalukán, Jajcezában, Travnikban, Szerajevóban. Kárt azonban nem okozott. Az utóbbi napok alatt Horvátországban és Zágrábban is érezték gyöngébb földrengéseket.

Khartum eleste. Az angolok szudáni hadjáratát épen akkor sújtotta a katasztrófa, mikor már összeköttetésben voltak Khartummal és Wilson tábornok gőzhajóval s egy kis csapatát előre s ment a Niluson, hogy Gordon tábornokot távözölhesse, ki gőzhajókat küldött már hetek előtt az angol expedíció elé. Gordon még pár nap előtt azt tudatta, hogy Khartumot négy évig is megvédelheti. Február 5-ikén pedig az angol sereg főparancsnoka, Wolseley tábornok azt a szomorú hírt küldte Londonba, hogy Khartum árulás következtében a máhdi hadainak kezébe jutott, Gordon pedig valószínűleg foglyul esett. A város alkalmasint jan. 28-án jutott az ellenség kezébe. Midőn Wilson jan. 26-án a városhoz ért, az már az ellenség által volt megszállva. Erre Wilson megkezdte a visszavonulást, miközben az ellenség a folyó mindkét partjáról lövöldözött. A gőzhajók, melyeken Wilson a legénységgel visszatért, a shablukai vízesésen alul törést szenvedtek. Wilson a legénységgel egy szigetre menekült; fölvetélükre gőzhajókat küldtek. Hogy Gordon tábornokkal mi történt, arról semmit sem tudni.

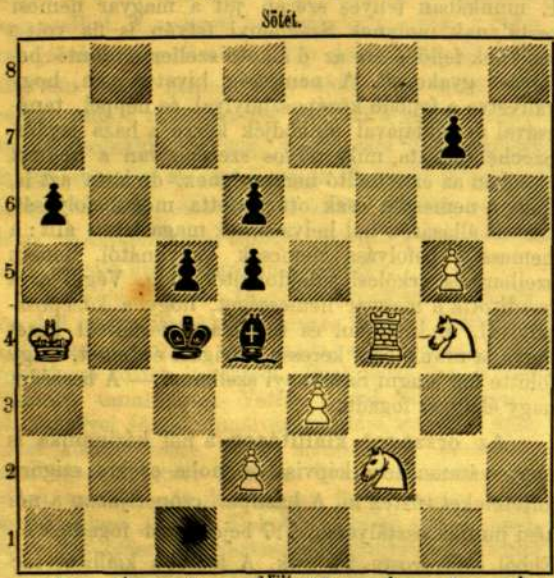
A „Jogtudományi Közlöny” február 6-diki (6-ik) száma a következő tartalommal jelent meg: Az igazságügyi budget-vitáról. D. S. tól. — Néhány lap uti naplóból. (Szász királyság.) Dr. Wlaszics Gyula budapesti kir. algyűlésztől. — Törvénykezési Szemle: A bünvádi eljárás köréből. Dr. Róth Ferenc fehérgyarmati járásbírósi algyűlésztől. — Egy pár szó a konvensionalis kölcsöntületekről. Laszits Pál pénzügyi közigazgatási bírósági segédfogalmazótól. — Kilonfélék.

MELLEKLET: Curiai Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

SAKKJÁTÉK.

1316. számú feladvány. Sargeant J.-től.

A „Chess Player's Chronicle” legújabb feladvány-tornájában mint legjobb négylépéses jutalmaztatott.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

Az 1309. sz. feladvány megfejtése

Kohts és Kockelkorn-tól.

- Megfejtés.**
Világos.	Sötét.
1. Fd1-h5	Fa7-c5 (a)
2. Vd2-d5+	Ke4-d5:
3. e3-e4+	Kd5-e4:
4. Fh5-f3 matt.	
a.	
1. ...	Ha3-c4 (b)
2. Vd2-c2+	Ke4-d5
3. Bb3-b5+	t. sz.
4. Fh5-e8-f3 matt.	
b.	
1. ...	Ff1-c4 (c)
2. Vd2-d1	Fc4-b3:
3. Fh5-f3+	Ke4-e3:
4. Vd1-e2 matt.	
c.	
1. ...	h3-h2
2. Bb3-a3:	Fa7-c5
3. Vd2-c2+	t. sz.
4. V v. F mattot ad.	

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S., Kovács J. — Az Erkel-sakktársaság nevében: E. K. — Veszprém: Roland Károly. — A pesti sakk-kör.

Hibaigazítás: Az 1313 sz. feladványban Jakobs H.-tól Croydonban világos vezér g1-en, világos bástya pedig d8-o: áll.

HALÁLOZÁSOK.

KREMIINGER ANTAL, prépost, Szeged belvárosi plébános, elhunyt e hó 5-én 83 éves korában. Szeged egyik legnépszerűbb alakja volt, kinek halála a város minden rétegében mély megilletődést támasztott. Fiatalabb éveiben a temesvári szemináriumban mint tanár is működött; 1833-ban ment vissza válszvárosába Szegedre, két év múlva plébánosnak választották, s állandó és buzgó szerepet vitt Szeged életében. A szabadságharc alatt surlódásai támadtak a hatósággal, papi állásától felfüggesztették, s csak az abszolút kormány alatt nyerte vissza. Rá is kiábrándulás várt, s a nevelés terén igyekezett hatni, és maradvány érdemeit szerzett. Öszinte, egyenes lelkű ember volt, s ezt akkor is bebizonyította, mikor ő felsége a nagy árvíz alatt meglátogatván a szerencsétlen várost, az áldozatok száma után tudakozódott. Eltitkolták a valót, s ekkor az ősz Kremlinger előlépve, így szólt: „Felség, magam eltemettem nyolczvanat”. — Epen félszázados szegedi lelkészkedésének évfordulója előnapján halt meg.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: **NAGY SÁNDOR,** kir. tanácsos, az aradi törvényszék elnöke, Arad megye volt alispánja, a város egyik legtekintélyesebb is tisztelt polgára, 68 éves korában. — **Csiftári GERMANEZ KÁROLY,** kir. tanácsos, bars megyei tanfelügyelő, ki e hó első napján Esztergomban szélhűdéstől érve, azonnal halva maradt. — **Id. Boroczy László,** a nyitrai püspöki uradalmak főigazgatója, a közéletben is buzgó férfi. — **Udvárdi KOSSUTH GUSZTÁV,** Zemplén megye főszámvéveje, a szabadságharcban főhadnagy, 60 éves korában. — **HERTELENDI GYULA,** a torontál megyei gazdasági egyesület alelnöke, megyei közgazdasági előadó, Bocson 50 éves korában. — **Kozics SÁNDOR,** volt uradalmi ügyvéd és takarékpénztári igazgató, Kossuthnak és Nyáry Pálnak ifjúkori barátja, 86 éves korában, Nagy-Abonyban. — **GÜNTHER AGOST** ügyvéd, Moson megye tiszteletbeli főjegyzője, 37 éves korában, Nezsideren. — **Báró DUKA EMIL,** nagybirtokos, 51 éves korában, Temesvárt és Kádáron temették el. — **HALÁSZ KÁROLY,** mérnök, Veszprém megye bizottsági tagja, 65 éves korában, Sárvárrt. — **Dr. Dózsa ÁRMÉN** törvényszéki orvos, Csanád megye és Makó város bizottsági tagja, 40 éves korában, Makón. — **PÉRHÓ ISTVÁN,** Háromszék megyének hosszú időn volt szolgabírája, 67 éves korában, Feltörján. — **FORSTER ZSIGMOND,** a szabadságharcban százados, Tolnavármegye bizottsági tagja, 55 éves korában, Tabodon. — **WEBER DÉNES,** a pannonhalmi Benedekrend komáromi társházának tagja, aranymisés pap, kiérdemült házfőnök, és gymnasium igazgató, 81 éves korában, Komáromban. — **SZÁMORD NEP. JÁNOS,** a kegyes tanítórend áldozó papja s házi lelki atya, 74 éves korában, Léván. — **MÁRACS MIHÁLY,** budapest-terézvárosi káplán, népszerű lelkiatya, Budapestben. — **Lucze István,** oszgyáni jubilált evang. lelkész, 82 éves korában, Oszgyánon. — **VERES SÁNDOR JENŐ,** premontrai kanonok-rendű pap, a rozányói főgymnasium tanára, 28 éves korában, Kassán. — **BOR ÁRON,** kötegyáni (Bihar) ref. lelkész, kit nagy részvétellel temettek el. — **Bocsor József,** ref. lelkész, Látványon. — **STEINHARDT JAKAB** aradi főrabbi, kiváló hittanár, ki negyven évet töltött az aradi hitközség szolgálatában; tagja volt a város törvényhatósági bizottságának, elnöke az országos rabbiképző intézet tanügyi bizottságának s 1868-ban a zsidó országos kongresszuson mint aradi képviselő nagy figyelmet keltett felszólalásával. — **FRIEDENFELS EUGEN** udvari tanácsos, az erdélyi szász mozgalom egyik ismert alakja, 1848-ban, valamint azután is a magyarellenes mozgalomnak tevékeny részese, ki 1848-ban a pesti képviselővel kilépett; báró Puchner egyik bizalmas embere, a Bach-korszakban szerepvívó, Schmerling alatt a bécsi reichsrátnak is tagja; 66 éves korában Szebenben. — **ZSIDAY LÁSZLÓ,** Berettyó-Ujfalu község főjegyzője, 56 éves korában. — **MENSZÁROS LAJOS,** püspökségi uradalmi ügyvéd, Nagyváradon; ugyanott id. SZENDREI LÁSZLÓ káptalani nyug. tisztartó. — **SZTRIMAY GRÖNGY,** 66 éves korában, Kassán. — **Id. RING MIHÁLY,** 71 éves korában, Félégházán. — **Id. FLEPP ISTVÁN,** 86 éves korában, Ér-Köröson. — **Berezky Károly,** honvéd-főhadnagy, 33 éves korában, Székes-Fehérvárrt. — **MILÉSZ PÉTER,** a megyeszerte ismert „Péter bácsi”, Karcagyon. — **SZALMÁSSY FERENCZ,** 66 éves korában, Ó-Moroviczán. — **DRATSMIEDT FERENCZ,** nyug. tábornok-hadbíró, ki a szabadságharc után tartott haditörvényszékeknek gyakran elnökölt, s ki később azon is közreműködött, hogy az osztrák hadseregben a vesszőfutást eltörölték, 84 éves korában, Bécsben; ugyanott **KISZELÉNYI VILMOS,** a bécsi hitelintézet titkári tisztviselője, 42 éves korában. — **PÉTERFFY SÁNDOR,** 22 éves korában, Bécsben. —

LIND JAKAB, községi igazgató-tanító, 34 éves korában, Pécskán.

LINEKY SÁNDORNÉ szül. Csuzy Antónia, 62 éves korában, Pozsonyban. — **PERIGNATZ PRUDENTIA** irgalmas nővér a budapesti első gyermek-menhelyi központi intézetében. — **Id. ZETNER EDÉNÉ** szül. Hainz Erzsébet, a VI. kerületi előjáró neje, 54 éves korában, Budapestben; ugyanitt **SZUKÁTS PÁLNÉ** szül. Weiss Jozefa, 61 éves korában. — **FROHNER JÁNOSNÉ** szül. Wimmer Karolina, a bécsi Hotel Imperial tulajdonosának neje, derék magyar nő, 55 éves korában, s Budapestben temették el a családi sírboltban. — **Özv. Szabó ANTALNÉ** szül. Glossmann Anna, 85 éves korában, Szegeden. — **Özv. VÉNDÉGHY JÓZSEFNÉ** szül. Bernáth Terézia, Bernáth Albert honvéd ezredes néje, 74 éves korában, P.-Vendégiben. — **SZIEBERTA NÁNDORNÉ** szül. Vízkelety Irma, ügyvéd neje, 36 éves korában, Pécsen. — **GÜNTHER JÁNOSNÉ** szül. Ember Vilma, 38 éves korában, Szatmárt. — **Özv. LÉDING JÓZSEFNÉ** szül. Bogó Karolina, 63 éves korában, Székely-Keresztúron. — **Özv. FISCHER ANTALNÉ** szül. Lang Borbála, *százkét éves* korában, Stanisicon. — **RÓZSAVÖLGYI ANTALNÉ** szül. Tavasz Ilona, tanítónő, 64 éves korában, Nagykanizsán. — **BENOZUR ABANÉ** szül. Vladár Mária, a zempléni Csicsókán. — **KOMÓCSY BLANKA,** Komócsy Pál székesfehérvári kir. ügyész tíz éves leánya. — **TESZÁRY MARISKA,** Teszary Lajos és neje szül. Szilassy Ilona, öt éves leánykja Nagy-Abonyban.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

H. M. I. II. Czim nélkül, mintha a szerző maga sem tudná, mit akar tulajdonképp, de még is némi költői tehetséggel, határozott forma-érzékkel. Szeretnénk többet is látni arról a konyháról a honnan ezek az apróságok keltek, hogy határozott ítéletet mondhasunk.

Marcus Antonius. A lét határai és a többiek. Magasabbra törekszik, mint szárnyai bírják.

Bocuzás. Elég meleg hangon s elég csinosan indul; de aztán elcsenyved, elposványosodik s a végén semmi sem lesz belőle.

Nagykálló. Az epigramm (?) distichonokban akarna menni; de úgy látszik fogalmai sínes a hexameterrel és pentameterrel; egyetlen sor, sőt egyetlen láb sínes benne hibátlan.

Kórházban. Közölni fogjuk a levélben kifejezett kívánatot pár nap alatt teljesítjük.

HETI NAPTÁR. Február hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Israelita
8 v	Math. János h. D. Hatvan. v.	27 F. Hush. v.	23 A. 10t. h.
9 h	Apollonia sz. Apol.	28 Efrém	24
10 k	Skolasztika sz. Skolaszt	29 Ignác ez. erek.	25 Joakim
11 s	Dezso pk. vt. Prozina	30 Nagy Vazal	26 Job
12 c	Eulália sz. vt. Eulália	31 Czirius és J.	27
13 p	Ricsi. Kat. sz. Kasztor	1 Február	28 Jónás
14 s	Bálint aldi vért. Bálint	2 Gyer. sz. E. A.	29 Sab. S. M.

Holdváltásai: ● Ujhold 15-én 3 óra 38 pk. reggel.

Tartalom.

Szöveg: A magyar történeti életrajzokból. — A sorshoz. Költemény. Sipos Somától. — Kisfaludy Károly hagyatéka. Balogh Gyulától. — A dinamit-robbanás Londonban. — A virágok és a virágpar. — Egy rabló verébsalád. — Egyveleg. — A földrengésekről. — Vasárnap délután. — A szemfényveszték fejedelme. — Irodalom és művészet. — Közintézetes és egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Képek: Zrínyi Miklós. Zund Mátyás egykoru rézmetszete után. — A londoni-dinamit robbanások. (8 kép.) — Vasárnap délután. Roskovic Ignác rajza. — I. Ferdinánd. — Lautensack rézmetszete után. — Szemfényvesztők fejedelme. (4 kép.)

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Hamisitott fekete selyem.

A venni szándékolt kelméből egy mintadarabkát elégetünk, s a netáni hamisítás azonnal napfényre jön. Valódi, tisztán festett selyem rögtön fölunkorodik, hamar elalszik, s kevés, egészen világosbarna színű hamut hagy hátra. — Hamisitott selyem (mely könnyen szalonnás lesz és török) lassan tovább ég, névszerint a „végfonalak” (ha festékanyaggal erősen vannak nehezítve) tovább pislognak, és sötétbarna hamut hagy hátra, mely a valódi selyemmel ellentétben, nem kunkorodik, hanem meghajlik. Ha a valódi selyem hamuját szétnyomjuk, elporlódik, a hamisitotté pedig nem. **Henneberg G.** (kir. udv. szállító) selyemgyári raktára, Zürichben szivesen küld mindenkinek mintákat valódi selyemkelméből, és szállít egyes öltönyökre és egész végeket, vámmentesen a házba, vámszámitás nélkül. Egy levél díja a Schweizba 10 krajczár.

7-IK SZÁM. 1885. BUDAPEST, FEBRUÁR 15. XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 ft POLITIKAI UJDONSÁGOK egy évtől: 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 ft 15létre --- 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 ft 15létre --- 3 * Kérleküld előfizetésedhez a postai levél meghatározott címetülj a csatlakodó.

GORDON PASA.

AZ EZEREGY éjszaka tündérregéje az, a mi most a felső Nilus folyásai körül végbemegy. Tündérjáték, tele káprázatos jelenetekkel, meglepő fordulatokkal, olyan szövevényes és rendkívüliségekben annyira gazdag, hogy a leg-ragvívóbb emberi képelet sem bírná kigondolni ennyire változatosnak.

A bővület tiltó pecsétje alól fölszabadult dzsinek, a föld, a víz, a levegő föl- és eltűnő szellemei, szörnyetgekek, torzalakok, úzik ott fürgeteges táncukat, — közben-közben egy-egy emberi alakkal, mely jó vagy rossz tulajdonai-ban messze túlszárnyalja azokat a méreteket, melyeket mi mai napság az emberekre alkalmazni szoktunk, — emberi formába öltözött csodálatos, megérthetetlen lények, a kik oly rendkívüli tulajdonokkal, oly sajátos környezetben jelennek meg szemünk előtt, melyekhez hasonlókra ma már csak a mesék világában akadhatunk.

Meroéből érkezett jövevények taníták Egyiptom ősnépét arra a civilizációra, melynek sok ezer éves csodái előtt a mai kor gyermeke is az áhítatos merengés egy nemével szokott megállani. Magáról Meroéről kevés az, a mit az ó-kor történetírói el tudnak mondani. Papi szervezetű államnak mondják, mely ott volt a szent folyó forrásai körül.

Az egykori imperátorok borzadalmas czirkusjátékait Szudán látta el fenevadakkal, melyekből egész hajórakományok érkeztek Rómába. Ugy látszik, e hely a csodák és borzadályok keltő fészke, mely évezredekig csendesen pihen, hogy adott viszonyok között aztán újra előtárja rendkívülségeit.

Ha néhány évtizeddel ez előtt azt tanították volna a geografsok, hogy a szudáni véres játék színhelye lakatlan sivatag, aszu homoktenger, vagy dögleletes mocsár, a hol sem állat, sem növény meg nem élhet: el lehetett volna hinni, oly kibátnak tetszett e vidék. S ma mintha embert okádna a homok, annyira nyüzsg és hemzseg ottan minden. Mintha csak a föld alól, ugy toppannak elő váratlanul a fekete seregek, vadul csattogó fogakkal, bösz üvöltéssel vetve magokat a gyanudtan haladó csapatokra, meztelen testükkel rohanva neki a szuroynoknak s csaknem pusztá kézzel nyulva bele az ágyuk torkába.

... Szukinba értem után, — írja a helyszínré-

ről egy ott szolgáló lovas katonatiszt, — mindjárt az első napokban megismerkedtem a máhdi hiveivel. Ott lappantak a város körül s ugyan kellett ügyelnünk, hogy sültünk a bográcsokból ki ne egyék. Két század gyalogsággal és két század lovassal indultunk ellenök 1883. október 8-án. Persze mind egyiptomi katona volt, kivéve egy feltucat angol tisztet. Oly téren vezetett át utunk, a hol már nem egy ütközet folyt előbb. Forrón süttött a nap, mintha valami óriás gyújtóvegg lett volna az égen, mely minket tön gyűpontjává. Börünk fölhőlyagzott hevéül. Sárga volt a térség, violaszín a távoli hegység. Köröskörül minden lusz lépésre valami halom fehérelt. A nagyobb teve, a kisebb ló vagy öszvér, a legkisebb ember csontváza, mert itt a nap hamar leemésztí a húst a csontról s a keselyű és hiéna ugyancsak siessen, ha azt nem akarja, hogy mint későn járónak csont legyen a vacsorája. Az ölyvek, a keselyűk lomha szárnylegyintéssel, kelleetlenül hagyják oda prédájukat közeliedtünkre s fekete felők gyanánt keringtek a levegőben fejük fölött.

Alig haladtunk egy félórát, nyakunkon volt

GORDON PASA.

az ellenség. A tisztiek megkísérelték négyezőket formálni, a mi azonban nem sikerült, mert a gyáva egyptomi katonák mind a hátulsó sorban igyekeztek állani. Csak a mi lovasságunkban volt bátorság bevárni legalább az első lövéseket. Ozman Digna felénk rohámban bedinjaimindlovak voltak, valóságos kisérleti alakok. Fekete testükön bő fehér ruha lebegett, mintha szárnnyal volna, színes szipák és turbánok borították fejüket. Lánzdza volt a kezökben, melylyel a lépésnyiről biztosan átűlök ellenfelüket, ha nem vigyáz. Ez az ő kedvező feyverük, melylyel bámulatos ügyesen bánnak s csaknem félméter hosszú pengéjét virtuóz módra kezelik. De vannak puskák is, aztán rengeteg nagyságu kétélű pallasok s még egy csomó apróbb gyilkoló szerszámok. Gyönyörű ficzkók, szoborszerű nyulánk természet, csak kissé szikárok. Csont, ideg, villámle szem és véghetetlen düh az egész ember. Lábaikat fölhaszalták a nyeregben.

Egy csapatjuk egészen vasba volt öltözve, páncczel és aczelgyűrűk fűdték mellüket, hátukat, karjukat és lábásrukat s lovaik is vaslemezekkel voltak fűdté a nyakon és szűgön, sárgaréz lappal a fején.

Lovasságunk csakhamar összeveredett az üvöltő fekete csoporttal s oly tusa kezdődött, mint mikor a forogszél játszik a falevelekkel. Nekem egy hosszú nyárs balhónom alatt siklott el, leszakítva kabátomból egy jókora darabot. Ha abban a pillanatban kissé el nem hajlok, ma már esendes ember volnék. A lánzdza végén megpillantottam egy fekete emberi kart, mely olyan volt mint valami gladiator s fölötte egy arczot, melyet soha el nem felejtetek. Fehér kendőbe burkolva egy fekete arcz meredt felém, a minőt csak Szudánban láthatni. Gyönyörű volt, mint a hadistené, de fekete és még adább, mint az üvöltő Aresz. Csattogó gyönygőfehér fogak, s olyan szemek, melyekből csaknem látni lehetett, mint pattannak elő a szikrák. De most nem volt sok időm, hogy eszthetikalag méltányoljam. A gyönyörű arcba vágat kardomat, mielőtt ezt szívetű kis pajzsát elébe emelhette volna s láttam, hogy hasad pirosra a fekete bőr orrától fűltövíg. Mi lett aztán belőle, nem tudom, mert két páncczelos lovas megádatott. Kardom eleget csattogott sisakjukon, de nem igen véthettem nekik s látva, hogy az én lovasságom már megindult, hogy elébb juthasson be a városba a gyalogságnál: én is sarkantyuba vettem jó máltai kanczám s rohamtam a többi után.

Gyalogságunk mellett elhaladva, borzasztó volt a látvány, mely itt elem tártul. Ozman Digna lánzdzával, puskával, pupos paizszal fölfegyverzett félmezeten gyalog emberei és lovassága megtámadták. A két öszenyomott tömeg, melynek a négyezőket kellett volna alkotni, olyan volt, mint az áldozatra szánt birkanó. Egy rész futni készült, a másik megállott; de nem ám azért, hogy harczzoljon. Elvetette feyverét s tédre borulva kegyelmet várt a dühöngő ellenségtől, mely istennek tetsző dolgot vélt eszeledni, ha minél többet mászórol le belőlők. A futamadók és a földreborultak igratlanul fölkoncoltatták. Nincs fogalom, mely megközelitné az őriit vérszomaj ama fokát, mely csatában a szudánit emészti. Fogcsikorgatva, tombolva, kidülledő szemekkel, üvöltve kéjeleg és fetreng a vérben. Pokoli gunykaczaj közt dőfi feyveret a védtelen áldozat keblébe, ötször-hatszor, megforgatja a sebben a dárdat, rátopas a vonagló tetemre s azt hiszem, a fogával szakgatná szét, ha uj eleven áldozatot nem látna a közelben, melyet még meg nem ölt. Megfogja a nyomorult egyptomit a hajánál fogva, s kedvelve metszi el gégéjét görbe késével, végig csorgatva meleg vért könyökén. Egész részegen a vértől rontottak némelyek az egyptomiak sora közé s ott gyilkoltak közöttük kedvükre.

A ki e fanatikuskokat e véres munka közben látta, az meggyőződött, hogy rendetlen csapatok fölött győzelmet arathat ugyan az európai taktika, de ember-ember elleni kézi tusában aligha mérközhetik velök az európai. Testük meztelensége bámulatos könnyűvé, ruganyossá teszi minden mozdulatukat s a megszókkott églj heve nem lankasztja el, mint az európaiat. Izmok, fűrgék és mondhatatlan vakmerők: a máhdi tüzet lehelh lelkükbe.

E csata után, ha győzelmüket ki tudják használni, mivelünk együtt nyomulhattak

volna be a városba s most a máhdi volna Szuakín...

Ezek fölött az emberek fölött uralkodott egykor Gordon, mint a khevivétől kinevezett kormányzó.

Ez a családosa, legendaszerű ember, a ki Szebasztopol ostrománál már kitünt hős társai között, majd Khinában egy hadtest fölött parancsnokolt s elnyomta a taiping forradalmat, mely hőstettéről a «khinai Gordon» melléknevet nyerte; a ki a mennyei birodalom államférfiait, kik töméntelen pénzzel akarák megengszelni, korbáccsal verte ki a házából; ez a puritán jellemű, őnzetlen, minden dicsvagyótól ment férfi elvállalta a nehéz tisztet, hogy Szudánnak kormányzója legyen s föntartva ott az egyptomi alkirály tekintélyét, a civilizációnak, a humanizmusnak is szolgálatot teygen, azal, hogy a közpöhzetetlen mérvekben elharapódzott embervadászatoknak és rabszolgasereskedésnek véget vét.

1872 ben vette át Szudán kormányzatát. A szelid, emberszerető férfa a vérszopó, erőszakos, zsaroló egyptomi kormányzók után olybá tünt föl a szudániaknak, mint egy megváltó angyal.

Annál inkább gyűlöltek a rabszolgakereskedők. A rabszolgakereskedők főhelye előbb Khartum vala, de később Darfur lett, majd meg Shaka.

Éz utóbbi helyen lakott egy Zebehr nevű, pénz- és dicsvagyó, vállalkozó szellemű főnök. Nagy raktárai voltak elefántcsontból, de a mint meggyőződött, hogy az «eleven ebéna» jobban jutalmaz, amazzal fölhyogott s ez utóbbival kezdte üzletét eddig hallatlan arányokban. Egész hadsereget gyűjtött s eribája köré s a gyilkosok és rablók minden főnöke hozzá csatlakozott. Mikor Schweinfurt 1871-ben Zebehrrel meglátogatta, csupán azokból az ujrælurusitökből, a kik nála látták el magokat emberáruval, nem kevesebb mint 2700-at talál. Zebehr mintegy 10 ezer jól feyverzett sereg élén állott, melylyel egész hadjáratokot viselt, falvakat vett körül, azokat kifosztotta, az embereket belőlök elhurcolta s egész tartományokat tön lakatlanokká. Ugy élt, mint egy király, feyveres testörök álltak pompás sátor körűl, láncos oroszlánok heverték nyugvó helye lábainál s az oriens pazar fénye környezte mindenütt.

Izmail khevive sereget küldött ellene Belal tábornok alatt; de Zebehr körülfogta az egyptomi sereget, nagy részben lemészárolta s aztán követséget küldött az alkirályhoz — bocsánatát kért. S nemcsak hogy ezt a ravasz rabszolgakereskedő megnyerte, de a khevive még szövetséget is kötött vele, bejnek nevezte ki s a darfuri szultán ellen küldte, a ki beviteli tilalmakkal böszítete magára az alkirályt. Az egyptomiak északról, Zebehr délről nyomultak Darfur ellen, melyet Zebehr elfoglalt. A darfuri szultánnak sisakján keresztül egy golyó furódott homlokába s két fiát, kik atyjuk holttetemét védték, lekonzolták Zebehr katonái, s velök elenyészett az a dinasztia, mely 400 éven keresztül uralkodott Darfur fölött.

Zebehr most jutalmul a meghódított tartomány kormányzóságát követelte s mikor csak pasának neveztetett ki, százezer török fonttal az erszényében Kairóba ment, hogy megvesztetés útján érje el, a mit akart. De mielőtt elindult volna, főnökeit összegyűjté a fey alatt az El-Obeid felé vezető uton s megeskete a koránra, hogy föl fognak lázárni, mihelyt ő e fa alatti esküjökre — mlekéztette őket.

A rabszolgakereskedő pénzzel Kairóban elfogadták, nagy tisztsséggel bántak vele, de Darfur kormányzójának ki nem neveztek, sőt el sem is eresztették többé, hanem felügyelet alá helyezték. A családott embervadász ekkor egy szolgáját küldte Shakába, megüzene fiának, Szulejmánnak és a főnököknek, hogy emlékezzenek meg a fa alatti esküjükről. Szulejman kitűzte a lázadás lobogóját, hozzá csatlakoztak a főnökök s csakhamar hatalmas hadsereget került Egyiptom ellen.

De Szudán kormányzója ekkor már Gordon pasa volt, ki épen az egyetlenlői tartományokban végzett missziójából tért vissza. Első terve volt megsemmisítö csapást mérni «Adulam barlangjára», mint ő az embervadászok és emberárusok fészékét, Shakát nevezé. Csak hogy e fészék hatalmas város lett s keményen meg volt erősítve. Négy ezer rabszola volt ott a «raktáron», tizezer feyveres harcsoz örizete

alatt, s Gordonnak csak egy maroknyi kis csapata volt azokból az egyptomiakból, a kiknek harcai vitézséget Tel-el-Kebirnél láttuk s főnnebb is jellemeztük.

Gordon ekkor egy oly lépésre szánta el magát, mely az ő páratlanul ismert bátorsága mellett is szinte hihetetlennek látszanék, ha Gordon később még külböb dolgokkal is meg nem lepte volna a világot.

Egy magában, feyvertelenül indult el Shakába.

Tizezer feyveres embervadász volt ott összeseregelve főnökök, Zebehr fia, Szulejmán körül. Amulva, döbөнve fogadták a közéjük pusztá kézzel érkező angol tábornokot, Gordon leszállt lováról, fölcsakította Zebehr ragyogó sátorának függönyét, föllepét Zebehr királyi trónusára, miatt a főnökök visszafojtott lélekzettel, mintegy leigézve gyülekeztek köréje. Ekkor el kezdett szólni s elebök festé a rejök várokozó sorsot, ha nem engedelmeskednek neki, A főnökök elkezdtek egymás közt sutogni, csoportokba gyűltek, tanakodtak, végre egyik a másik után a trón szalmolyához tévé le feyverét s hűségét esküdött.

Gordon erre kinevezte Szulejmánt a Gazella folyó vidékének kormányzójává s őz földre borult és megeskölö a kormányzó lábát. Az okos angol azután kielégíté a főnökök kincs-vagyát, elefántcsontot s az állami pénztárból rendes fizetést ígértven nekik s a fenyegető forradalom elmúlt egy csöppnyi vér kiontása nélkül.

Ha Gordon ekkor állomását maradhatott volna! De a khevive úgy találta, hogy nagyobb szüksége van ő neki egy ily emberre Kairóban, s oda hívta az egyptomi pénzügyek rendezése végett. Majd ismét Abessziniába küldte s ez alatt Szudánban ujra fölfordult minden feuekestül. Szulejmán elfeledé, mit fogadott, fosztogatni kezdé tartományát, sőt egy magas állami tisztviselöt is kiraboltt Khartum felé vezető útjában.

Tehát mégis csak feyverhez kellett nyulni. Gordon, akadályozva levén az expedició személyes vezetésében, Gessi Romulust bizta meg a Szulejmán leverésére indított csapat parancsnokságával. E kitűnö férfi jól végzé nehéz feladatát. Tizenkét kemény csatát vívott a rabszolgakereskedők hadaival, rendkívül véres és kegyetlen csatákat, a mig végre sikerült Szulejmánt végkép megvernie és öt magát elfognia. Az ekkor kézre került okmányokból kiderült, hogy a fölkelést Zebehr szította Kairóból, ő volt a lázadás lelke, ő adott rá fiának pénzt, feyvert és hadi terveket. De azért — s ennek elképzeléséhez is orientális háttér szükséges — csak Szulejmán lakott életével, atyjának hajszála se görbült. Söt utóbb maga Nubar pasa, az egyptomi miniszterelnök, hajlandó lett volna Szudán kormányzójává Zebehrre nevezni ki, föltéve, hogy abba Gordon beleegyez. S az egyptomi kormány úgy tárgyalta e kombinációt, mint fölöté elnyomást, mivelhogy Zebehr azt ígerte, hogy kineveztetése esetén 25 ezer fontot fizet éventeink az államkincstárnak. Gordon, természetesen, ebbe nem egyezett bele, noha később, midön a máhdi hatalma oly képzelhetetlen mérveket öltött, maga is úgy találta, hogy Zebehrt sikerrel lehetne a máhdi ellen kijátszani s a fölkelés elnyomásának előnyével még az sem volna aránytalan áldozat, ha Zebehr kedvéért az embervásár ideig-öráig megengedtetnék, mig végképi megszüntetésére kedvezöbbé válik az alkalom.

Gordon 1880-ban mondott le Szudán kormányzóságáról s az India alkirályává lett Ripon marquis mellett fogadta el a fölhívó állást, melyet azonban nem tartott meg soká s visszavert a katonai pályára. Kis ideig parancsnoka volt a királyi mérnök-karnak Sz.-Mauritius szigetén, majd vezérőrnagygyá neveztetvén ki, Angliába hivatott. 1882 ben a Fokföldre ment, hogy az ottani kormány megbízásából a Buzatökérdést megoldja. De itt kötelességet ellentétben látván lelkiismeretével, visszalepott s tanulmányutra indult Palästínába.

1883-ban Lipót belga király megkísérelte, hogy a kitűnö férfit megnyerje a Kongo-ügynek s Gordon el is fogadta a tervezett expedició főparancsnokságát, midön híre érkezett, hogy a máhdi Hicks és Baker tábornokok egyptomi sereget teljesen megsemmisité s az egész Szudán föllázadt.

Egyetlen ember volt csak, a kiről föl lehe-

tett tenni, hogy a lázadásnak még urává lehet s az Gordon vala. Az angol kormány kértére a belga király fölment őt az elvállalt kötelesség alól s Gordon 1883 karácsony napján, a legszelebb hatáskörrel fölruházva, csupán Stewart ezredestől kísértette, elindult Szudánba s a mult év febr. 18-án a reá leső felkelők portyázó csapatai között Koroskón és Berberben keresztül szerencsésen elérkezett Khartumba, hová távirati uton hívá ösზე az egyptomi kormánytól még el nem pártolt főnököket.

Terve Szudán paczifikálására az volt, hogy a Mehemed Ali egyptomi alkirály által egykor elűzött szultánok ivadéka trónjaikba visszahelezezi s szabad választást enged nekik teljes függetlenségük és a máhdi fönhatósága között. Az egyptomi feyver-és szertáratok átáda az illető szultánoknak. Khartumban, Dongolában, Kassalában, melyeknek uralkodó dinasztiai ki pusztultak, a lakosság maga döntsön jövendő sorsa fölött.

Gordon Khartumba a khevive fermánjával érkezett, mely Szudán kormányzójává kinevezetést tartalmazá, de melyet ő föl se nyitott. Felelősséggel egyébiránt nem is az alkirálynak, hanem az angol kormánynak tartozott, melynek utasításait a kairói fökonzul utján nyerte.

Egy európai épen Khartumban volt, midön oda Gordon bevonult, egy — számár hátán, de a mely számár nagyon hasonlított Macedoni Fülöpnek ama számarához, mely hátán arannyal telt szakkal indult fölnyitni annak a várnak a kapuját, a mely a legjelesebb vezérek feyveres zörgetésére is zárva maradt.

«Gordon hatalmas egy ember, — írja róla, — s ha tudnám, hogy ki nem nevetek érte, azt mondanám, hogy nem is ember, hanem valami közbenső lény a föld és ég között. Nehéz elképzelni, hát még megmagyarázni azt a rendkívüli jellemet, melyet a «khinai Gordon»-ban csodálnak kortársai. Sakkot játszik a halállal, nem a nyereség, hanem egyenes maga a játék kedvéért. Az aranyat nem becsüli többre, mint a puszták homokját. Mi is lenne egy oly embernek a pénz, a ki legözöhtetlen hadseregek fölött parancsnokolva, kime-righetetlen gazdagságu tartományok kincsével rakodhatott volna meg, a nélkül, hogy ezért a gáncsnak csak árnyéka is érhető volna, és szegényül ment el. Érzéketlen minden emberi gyengység ellen. Hűség, hírvágy nem epezsi s ép oly keveset gondol az emberek dicsőítésével. Tekintély, tisztelet, becsülés, kitüntetés, gazdagság épen annyi az ő szemében, mint volna a gyalázat, megvetés, nyomor és halál. Egyszerűen csak kötelességet teljesít, a nélkül, hogy bánná, veszi-e azt észre, méltányolja-e valaki. S teljesíti a kötelességet oly állásokban, melyekre más ember már nem akad. Soha senkittől nem kér tanácsot szívének kívül, hogy mit teygen. Felsőbbség elismerése, közvélemény dicsőítése, a história igazolása neki nem ér többé egy hajjótánál. Ugy vonult be szamara hátán a városba, mint egykor Krisztus Jeruzsálembe, csakhogy ünnepeztetés, kiserök és palmaágak nélkül. Tudta, hogy a beduinok nem merik rá emelni kezöket, ha egyszer merön a szemökbe tekint azzal a jószág, szelid s mégis annyira erélyt és határozott akaratot sugárzó kék szemével. Ha a máhdi hívei be találnák egyszer venni Khartumot, nem hiszem, hogy akadna olyan fanatikus kéz, mely ez ember kebelébe batorzkodnék meríteni feyverét. Azt gondolom, még a fölkelök is azt hiszik, hogy a feyver Gordon tésztén szilánkokká fogna szétpattanni. De hogy el fogja érni czejlát, abban én nem bizony. Nagyon is nagy idealista: hinni tud a nép halálatosságában...»

A levél írójának, fájdalom, csak az utolsó pontban volt igaz. A varázs, mely Gordont kétségtelenül környezé, nem volt erősebb ama rajongásnál, melyet a máhdi követői kebelében gyujtani tudott. Az utolsó táviratok kétségtelessé teszik Gordon halálát, gyilkos kéz által lett elvesztet. Alvezérei, egyptomi pasák, elárulták, egyikök kivézette a városból a sereget javát, melylyel Gordon Khartumot még évekig hitte a máhdi ellen tarthatni, a másik kaput tárt az ellenség előtt, az őrjögő fenevadász hordája berohant s Gordon maroknyi kis csapata oroszlánként védé magát ellene. Szerecsen katonák, jelenti a távirat, soha még ily lelkesen

nem harczoltak fehér vezér alatt. A kormánypalota körül egy torlasz képzödött az elesettek holt testeiből s a szó teljes értelmében patak-kal folyt az utcákon a vér. Mikor a palota kis őrsége kilötte utolsó töltését, Gordon néhány hű katonája kíséretében, karddal a kezében kilépett az utcúra s fölözöltötte a csapataiból megmaradtakat, hogy gyűljenek körüle. E pillanatban egy lánzdza furódott mellébe s Gordon összerogyott...

Igy veszett el Anglia egyik legnemesebb fia, a legnemesebb eszme, az emberszeretet szolgálatában, egy buta lánzdzasodóféstől, mely ép úgy nem tudta mit cselekszik, mint nem az a kéz, mely a halálos dőfét irányítá egy ilyen sziv ellen. Ez a sziv lehetett volna az a paizs, mely Szudán szegény népét megvédé azoktól a nyomorúságoktól, melyek most egy boszuálló világ-hatalom ingerült kezétől fognak lesujtani reá, a hol aztán keves szerepe lesz az emberszeretetnek s domináló lesz az az indulat, mely csak a gyilkost, a meglortást keresi.

Mikor az angol kormány Szudánba küldé Gordont, azt mondkák: «egy teszünk, mint Arcolénál Napoleon, a ki az osztrákok sora közé dobá a sereget legnagyobb kincsét, a trikolort, nem azért, hogy oda veszzsen, de hogy katonái azt onnan kimentve, a győzelmet eldöntsék.» Lehet, hogy ez volt a szándék. A vadak közö vetett Gordon kincse volt, büszkesége volt az angol népnek, megérdemelte, hogy érte Anglia erőfeszítést teygen.

De megtette-e a köteles erőfeszítést és megtette-e idején és a szükséges gyorsasággal? Erre igen szomoruan válaszol Khartum, Szudánban az utolsó egyptomi bástya eleste és még inkább a nagy idealista halála s ha a felbőszült közvélemény megkegyelmez is ideig-öráig annak a kormánynak, mely számba nem véve a nemzet sürgetéseit, a végzetes mulasztást elköveté: soha nem fogja Gordon haláláért a Gladstone-kabinetet fölmenteni a világ itétele, a történelem.

—rs.

'SZÉHER ÁRPÁD EMLÉKE.

Egy élete tavaszán elhunyt tehetséges ifjunak emlékét akarjuk e néhány sorban megújítani.

Széher Mihály ismert kitűnö fővárosi ügyvéd, közéletünk egyik régi jelese, ki Deák Ferencz is barátságára méltott, közéletéről 5000 forint alapítványt tett a Kisfaludy-társaságnál, korán elhunyt fia, Széher Árpád emlékezetére. Ez alapítványt a Kisfaludy-társaság mult vasárnapi közlésen jelentette be a társaság titkára s jelentését a következő szavakkal kíséerte:

«E nagy alapítvánnyal együtt könyvtárunk is kapott egy emléket: Széher Árpádnak a családtagok és barátok számára összegyűjtött munkáit. E könyv lapoztatása bárkit meggyöztet róla, hogy a szép tehetségű ifju elvesztésének gýsása nem csak az édesatya bánatos szívét illeti. Az irodalom is méltó megilletéssel tekinthet a sirra, melynek hantja szép remények virágit tetette el. Mig élt, köztül ugyan egyetmást álénv alatt, de egy kicsiny körön kívül alig tudták, hogy kóltönek készül. Ma többet is tudunk: azt, hogy hívatása volt rá. Kóltete drámai és novellái kísérleteket, társaséleti és műfordításokká, aztán lyrai költeményeket és színdarabokat tartalmaz. A nagyobb dolgozatok még a forma neheziségeivel való küzdést, de a helyes utra törekvést mutatják; kisebb prózaiában tanulmány által mivelézt is mutatkozik, buzgó készület, melynek sikeres kifejeződését nem érthette el. De legvonzóbbak lyrai vörsei. Nemesakaról tanuskodnak, mily lelkes heveletet, mily nemes érzéseket, mily meghatón gyöngéd családiságot, mily gyöngytermő bánatot ért a halál; de tanuskodnak arról is, hogy mily eleven képelet elé vont fátylat, mily költői szikrát ottott ki, mily dalra termelt ajkát némitott el. Érés és kifejezés, eszme és alak, tartalom és nyelv oly sokat ígérök e hol gyöngéd, hol szenvedélyes dalokban, hogy most, midön a költőjök emlékére tet alapítványt, a többiekkel együtt, hivatalos tiszteln szerint köszönetet mondok, nem tehe-

tem, hogy legalább egy szerény babórevet ne ejtsek a kora sirra. Ki tudja, nem lett volna e belőle egyik jeles költészettünké? Ifjonti halála mindenestre vesztesség; hisz oly igen nagy és sietős szükségünk lenne rá, hogy ezen a nyi mi kis darab földünkön minden ígérkező remény bevájék.»

Alkalmunk volt alapozni a Kisfaludy-társaság könyvtárát gyártott kötetet, s meggyőzödünk, hogy a társaság titkára nem mondot sokat, midön azt mondta, hogy az ifjunak korai halála vesztesség az irodalomra is.

Az 570 lapra terjedő vastg kötet, melynek terjedelmét az igazolja, hogy a szerzője korán elhalt s munkái nem maga által szigoron önbírálatal alá vetve s nem a közönség számára adattak ki — csak irodalmi szenyekeket tartalmaz ugyan, de majd minden lapon a tehetség és izlés, mindenütt az öntudatos törekvés nyomait tárja az érdeklődő s elfogulatlan olvasó elé.

A kötetnek csak kisebb részét foglalják el verses (lyrai) költemények s ezeknek egy része is műfordítás. Az eredeti költemények (3—27. lap) egy korán fejlett, de beteg ifju öntudatos, közel végét érző bánatának megható nyilatkozatai. Néhány darab formailag is befejezett s többé-kevesebb sikerült alkotás, ezek közül egy párt egész terjedelmében is bemutatunk, de a többiben is, kivétel nélkül mindenikben, van egy pár sor, egy pár strófa, a mi a hang melegségével, igazságával megható. Pl. a «Nem él más, csak a szerelem» — című, eszmélkedő költemény e pár versszaka:

A pataknak habja gyorsan
Csörtetett tovább;
Mig a szellő lenge írja,
Bokrok alján meg-megállva
Hallatá szavát:

«Szende szép szerelmem, ébredj,
Itt a csók, fogadd!
S egy ibolyka gyöngye kelyhe,
Illatát felé lehelve,
Suttogá: «Oh add!»

navisságával kap meg. Vagy a «Rögödik életem gyökerén» című, egészen is sikerült elegiai hangulatu költemény emez erőteljes befejezése:

Tavasz van körülöm, minden vígád, éled...
Rejtsd el, szép kikelet, verőfényes képed, —
Ne tedd nehezebbé kinos elválásom...
Nem akarom, hogy a halál sirni lásson!

Az «Emlékezés Ferenczhalmára» — az Osztdendéből haza sovárög beteg ifju képzetének eleven rajza az otthoniakról, valóban megható s egyszerű igazságával rokonszenyvüket megnyerö kép, melyet csak hosszúsága miatt mellözünk.

Az idegen költők közt, nem csoda, Heine vonzza leginkább a fiatal szenvedöt; fordításában izlés, formaérzet s hűségére való törekvés egyesül: egy pár mutatvány olvasóinkat is meg fogja érööl gyözni.

A lyrai költeményeket öt beszély követi, melyek közt a «Divatos házasság» című nem csak terjedelmét, hanem belső érdemét megfogva is — legértéktebb levén e zsengek közt — első helyet érdemel. Élénk felfogás és megfigyelés pótolja bennök az élettapasztalás hiányát; s az elbeszélés, gyakorlatlanság mellett is, elég eleven. Öt színmű — a dolog természeténél fogva még inkább zsenge kísérlet — de mind annyira a tehetség félreismerhetetlen jeleivel s köztök a bohózatnál a regényes drámai költeményig (a magasabb tragédiához még nem mer nyulni) egész skálája a próbálkozásnak. Néhány jó jelenet, egy pár ügyes helyzet, jellemek helyett legalább jól vázolt alakok: ime a drámai tehetség fakadó csirái nem hiányoznak a fiatal kezdö sokat ígérö kísérleteiben.

Széher Árpád azonban a költői kísérletekkel nem érte be. Társadalmi s bölcsészeti tanulmányokat is üzött. Olvasott és gondolkozott. S ha a fiatal gondolkozótól és bölcselötől eredetiséget s önállóságot még nem is várhatunk: talánunk már értelmes változást, józan ítéletet, meleg kedélyt s magasra törekvö elmét nála.

Valóban, e korán elhunyt ifjunak a legszébb remények virága hullott szét! S csak fájlalunk lehet, hogy emlékét a Kisfaludy-társaság, s általában irodalmunk érvkönyveiben, csak utána busongó derék atyjának alapítványra — és nem saját, megizmosodott tehetségének jeles alkotásai tarthatták fenn.

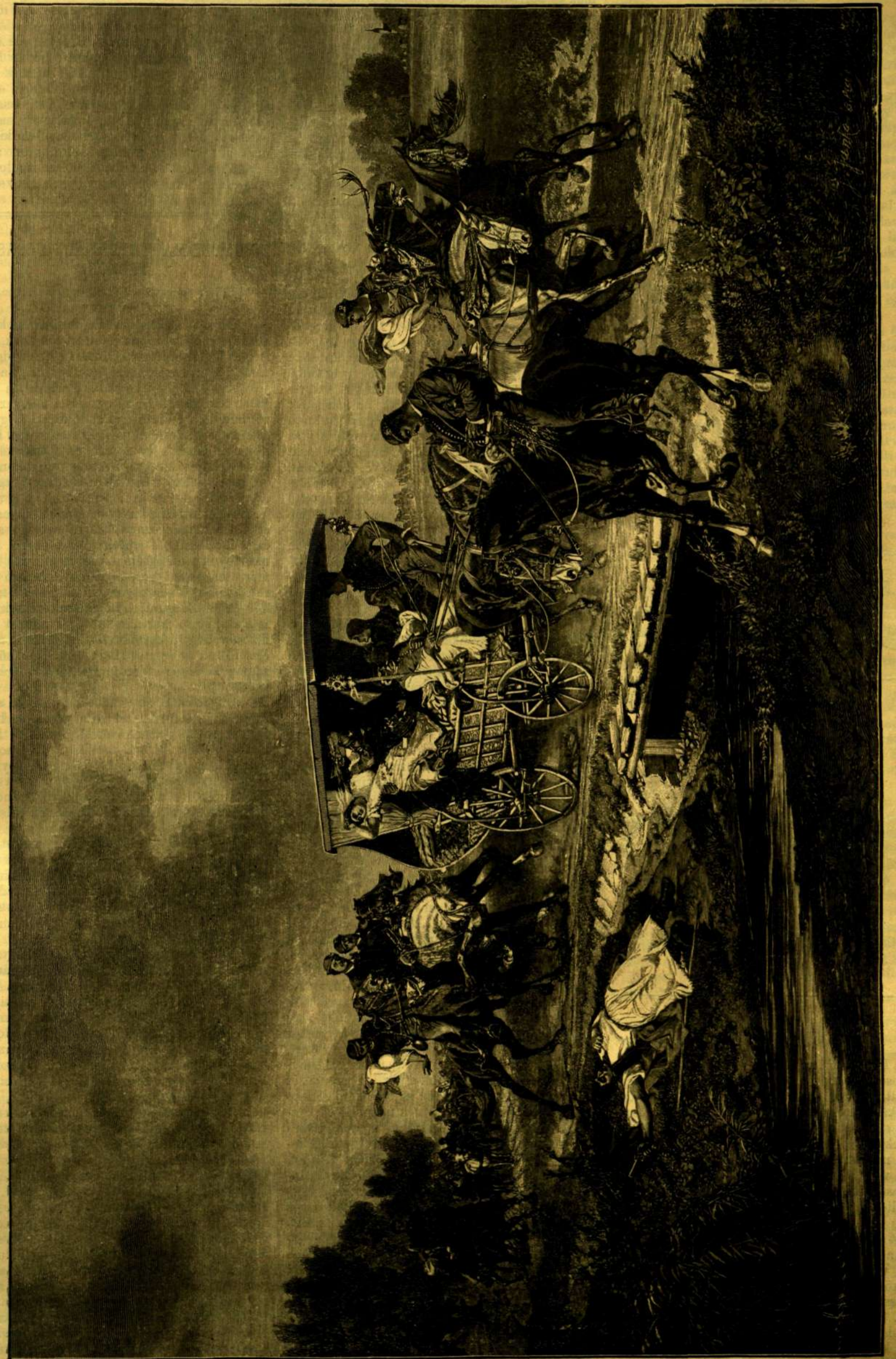
A SZUDÁNI HARCZTÉRRŐL.

HARCZI ROHAM TEVÉKEN.

ÖSSZEÜTKÖZÉS AZ ELŐRSŐKKEL.

MENYEGZŐI DRÁMA. — JANKÓ JÁNOS FESTÉMEYE.

Hadd álljon itt végül egy-két mutatvány Széher Árpád kisebb költeményeiből.

Este van.

Este van, leszűlt az alkony,
Már a föld elszenderült
S a világ nyitászó zajára
Szentelt némaság terült.

Itt ülök kicsiny szobámban
Csöndesen, némán, magam,
Körülöttem minden oly bús,
Mint a sír oly hangtalan.

Itt ülök s lelkem a multnak
Emlékébe elmerül —
Messe, messze, messze szárnyal
És téged csapong körül.

Látlak! — És az éjt elüzi,
Két szemednek csillaga,
Kis lakomban itt mosolyg egy
Tavaszi nap hajnala.

Ismérek egy ifju...

Ismérek egy ifju,
Halvány beteg
S egy család leánykát
Kit imádvá szeret.

A lányka kacagja
Az ifju baját
S ez mégis utána
Epezzli magát.

Az ifju szívében
Mély gyötrelmet ül
S foly élete lassan,
Örömtelenül.

Míg végre megéri
Rég várt óhaját
S elnyomja örökre
A sír panaszát.

... Szép lányka! a lányka
Tudod-e ki ez?
Mert én tudom, érzem
Az ifju ki lesz!

Heineből.

I.

Erő mélyén sirva járok,
Rigó ül a lombokon
És vigan dalolva kérdi:
Mért sírok, mi bánatom?

«Nóvérid, a fűre fecskék
Megmondják, ha kérdezed —
Hisz galambom ablakára
Rakták kandi fészkeket.»

II.

Hűvös éjjel a halál,
Forró nap az élet.
Már napom nyugvóra áll
S oly kime. ültét tett.

Egy fa őrsi fekhelyem,
Csalogány ül rajta,
Dala csupa szerelem,
Almom is azt hajta.

IDEÁLIS VÁROSOK.

Ujabb időben, különösen az európai nagy városokban tapasztalható nyomor ijesztő képe miatt, minden oldalról felmerült az eszme, hogy a lakáviszonyokat lehetőleg javítsák s ez ügyben egymást érik a különböző reformok. A legérdekesebbek e reformok közül azok a törekvések, melyek az egészség s jólét igényeinek teljesen, vagy legalább lehetőleg megfelelő ideális városok alkotását tűzték ki célul. Regényekben kezdték meg az ily lakóhelyek leírását, tudományos művekben fejtegették annak részleteit, most azonban már a gyakorlati megvalósításon van a sor.

Valóban jelenleg már létezik legalább egy ily község. Hol volna másutt, mint az amerikai Egyesült-Államokban, a rendkívüliségek hazájában. Szép, egyenes utcái vannak a városnak s minden ház külön bekerített, meglehetősen nagy kert közepében fekszik. A kereskedések, melyeket elkerülni lehetetlen volt, egy oszlopos csarnok alatt izlésesen csoportosítottak, leginkább félreeső helyen van a mérsárszék. Iskola, templom s egy «hospicium» nevű mulató hely a legjobban vannak felszerelve. Az egészséges

tiszta vizre nagy súlyt fektetnek s ezért az eszményi város közepén óriási reservoir van, melyből a vizet minden irányban elvezetik. Korcsák és sórcsarnokok e városban nincsenek, a lakosok üres idejüket a tavon csolnázva, a réten lapdázva vagy a parkzenét hallgatva töltik, ezenkívül van színház, nyilvános könyvtár, vitaközös klub s irodalmi egyelet. A város egyetlen nagyobb gyára, mely vasuti kocsikat készít, egy nagy parkban fekszik, hol sok szökőkút, mesterséges szikla és tó van. Nyomor ismeretlen e helyen s ha a lakosok anyagi és szellemi tekintetben különbségeket is mutatnak, e különbségek nem oly nagyok, mint más helyeken.

A rajzolt város Chicagótól nem messze fekszik, neve — Pullman City. Ki ne ismerné a Pullman nevet? A «Pullman Sleeping Car» vasuti kocsik ma már Európában is elterjedtek. E kocsik föltalálója, Pullman György, ki most a találmányát értékesítő részvény-társulat igazgatója, építette e várost munkásai számára. A városnak több mint 2000 lakosa van, kik kizárólag a társulat alkalmazottjai. Már négy éve áll fenn s minden a legjobban rendezett megy végbe. A lakosok is mintegy megváltoztak. Azok a munkások, kik előbb nyomorban és piszkokban éltek, mielőtt a csinos új lakókba költöznek, virágot raknak az ablakokba s igyekeznek magukat tisztán tartani. Az igazgatást Amerikában szokatlan korlátlanúsággal Pullman és tisztjei végzik. De minden is az övék. A utas Pullman vendéglőjébe száll, Pullman színházát látogatja meg, a viz, a gáz az övé, az iskolát, kereskedéseket, tüzoltókat ők tartják. Rendőrségre és törvénytörésre nincs szükség; az apróbb zavargások elintézését Pullman magának tartotta fenn, azonban négy év alatt (ez is eszményi jellemvonás!) még nem volt szükség reá. S ez eszményi város e mellett igen jövedelmező üzlet, a társulat a befektetett tőke után 6 százalékos nyert s így a humanizmus a gyakorlati étellel összekötésében áll.

Kiseb mértékben hasonló eredményeket ért el a londoni munkás-lakokat építő társaság, melynek tagjai közt a társadalom legelőkelőbb embereit (Tennyson, Salisbur, Tyndall, Rothschild, stb.) lehet látni. E társulat magában az óriási városban s annak környékén egész kis városokat épített már apró kis cottage-okból. Az első volt London déli részén a «Shaftesbury Park Estate», melynek megnyitását 1874-ben Beaconsfield e szép nyilatkozat tette: «Soha életemben nem csodálkoztam annyira, mint ez ugyszólván sivatagból támadt város látásán.» Nyolcz évvel később London északkeleti részén létre jött a «Queen's Park Estate», mely még hatalmasabb. A Shaftesbury-telepen negyven holdon 1200 ház van, a királynő telepen hetven holdon 2176 ház. Az utcák szélesek s jól kövezettek; a házak téglából építve, terrakotta díszítéssel és mindenikben egy-egy munkás-család lakik. A házikónak két kertje van, elől és hátul. Nagyságuk szerint (mert a minőség egyenlő) öt csoportra osztják e házakat: 1. Két lakószoba, négy hálószoba, mosókonyha s konyha; bére hetenként 6 forint. 2. Egy lakó-, három hálószoba s mellékhelyiségek; bére 5 forint. 3. Ugyanaz, csak kisebb szobákkal; bére 4 1/2 forint. 4. Egy lakó-, két hálószoba s mellékhelyiségek; bére 3 1/2 forint és 5. Egy lakó-, két hálószoba s konyha; bére 3 frt.

Minden szoba szellőztetővel van ellátva. A kályhák, fűszőnyegyek csinosak s jók. A berendezés mindegyikben egyforma, teljesen kényelmes s az egészség követelményeinek megfelelő. A telepek a város központjával jó s olcsó vasuti összeköttetésben állnak. A «Dwellings Company» az eddigi siker által bátorítva London északi részén, az «Alexandra palota» nevű mulatóhely közelében, most építi a harmadik telepet, a «Noel Park Estate»-t. Ez már valóságos város lesz, száz holdon 2600 épülettel s több utcával, melyek közt a főbbek 90, a többiek 60 láb szélesek. Még csak 381 ház van készen, de már az épülőfelhőket is kibérelték. Maga a társaság tartja fenn a templomokat, iskolákat, olvasótermeket és nyilvános kerteket; azonban korcsák felállítását nem engedi meg s feltűnő, hogy a bérlők is hasonló nézetben vannak. A mult évi kimutatás szerint a társulatnak 452 első, 994 második, 1418 harmad, 731 negyed s 92 ötöd rangú háza van. Hely a lakásokat oly olcsón adhatja s mindamellé meglehetősen hasznos van: annak magyarázatát az képezi, hogy mindent nagyban vásárol. Egyszerre 12 millió téglát

rendelt meg, a fát Svédországból külön hajókon hozatja s telepén száríttatja a deszkákat. Szőnyegek például, melyekért a közönséges üzletben egy forintot kérnek, a társaságnak alig kerülnek 40 krajczárba. Ily előnyöket magáember nem biztosíthat magának.

Párisban, Berlinben és Bécsben, de a legutóbbi időkben nálunk is, hol a lakbér hasonlíthatatlanul nagyobb, mint a leg több más városban, kísérleteket tettek olcsó lakások előállítására, de egyoldaluan jártak el, csak az olcsóságot nézve s a törekvéseknek nagyobb sikere nem lett. Az egészség s kényelem kívánalmait is tekintetbe kellene venni, mint a gyakorlati angolok s amerikaiak s e mozgalom valódi áldása lehetne a nagyvárosok kedvezőtlen viszonyai között élő lakosságra nézve.

ZSIGMOND MAGYAR KIRÁLY A CSÁSZÁRI TRÓNON.

— Egykoru feljegyzések után, egykoru műemlékek rajzaival. —

Örököse az Anjou-ház dicsőségének, közevitője a Habsburgok fölemelkedésének, kiváló helyet foglal el hazánk történetében Zsigmond király. Mint luxemburgi herceg, még Nagy Lajos életében jegyet váltott Máriával, a király időse leányával. Oly nagy volt a magyar nemzet hódolata e dicső uralkodó iránt, hogy már a temetését követő napon egy értelemmel királynőjének ismert el a még csak tizenkét éves Máriát. Lajos özvegye, Erzsébet, mi rokonszenvel sem viseltette azonban a luxemburgi herceget iránt; fel akarta bontani a jegyváltást, V. Károly francia király öcsésének, Lajos orléansi hercegnek szánta leánya kezét, s a francia levéltárakból újabban napnyire hozott okmányok tanúságtétele szerint annyira haladt már e házassági terv, hogy egyik buzgó felkarolóját, Gara nádort, nagy tanácsának tagjává nevezte ki, Burgund és Berri hercegeinek javaslata alapján, a francia király; követeket is küldött a velencei kormányhoz hajóként, a melyek elszállították az öcsés Magyarországra, sőt a házasság követéséig utján formaszertint már meg is kötötték.

Dugába dönté e családi frigy tervét, a mely egészen más fordulatot adhatott volna hazánk történetének, a trónkövetelő Durazzo Károly megjelenése a dalmát partokon. Zsigmondnak nyújtá kezét az ifju királynő, hogy segélyt nyerve testvéreitől, a cseh királytól s a morva hercegektől s a Budán összegyűlt rendek az ország gyámja címével ruházták föl Mária férjét.

Nem követte boldogság e frigykötést. A véres eseményekben gazdag beháborúnak súlyos csapásai sötét felhőként borultak Mária lelkére; nem oszlát azokat el gyöngédségével ledér hitvese; elvonulva élt a királyné budai palotájának falai között s kora halál vetett 1395-ben véget bánatos életének.

Két izben is megkoronázott király volt már ekkor az országnak Zsigmond. Nehány szövetségre lépett főr 1387 elején koronázta először meg; a Kállay-család lelvétáranak egy tizenegyedik századból kizárta fentartá számunkra egy eddig ismeretlen, melyek szerint még azon évben országosan megújították a koronázást Durazzo Károly volt magyarországi hívei.

Megszabadulván siklósi fogságából, melynek előzményeit elbeszéli nem tartozik e rövid vázlat keretébe, újabb házasságot kötött Zsigmond szabadulása fő tényezőjének, egy stíriai nemesnek, ki a király adományai által az ország leggazdagabb főrúri közé emelkedett fel, Cillej Hermannak szép leányával, Borbálával. Uralkodásában is kedvező fordulat állott be ezen időtől kezdve. A korona egyházi előjogi erélyes védelme, bölcs törvényhozási intézkedések s a déli melléktartományok pártútt fejedelmeivel, a törökökkel s Velenczével folytatott szerencsés hadjáratok kitöröltek lassanként a nemzet emlékezetéből Zsigmond előbbeni súlyos hibáit, s midőn pfalzi Ruprecht halála után őt kiáltották ki Németország uralkodójának is a választófejedelmek, nem csekély büszkeséggel töltötte el a magyarokat, hogy a keresztény világnak még mindig legtekintélyesebb trónján az ő királyuk ül. Annál inkább meg lehetett elégedve e választással az ország nagyjai, mert Zsigmond környezetében továbbra is övék ma-

radt a döntő befolyás s a legfontosabb küldetéseknel külföldön is őket vette igénybe a királyi kegy.

1413-ban befejezve a velencei háborút, nejére, Gara nádorra s Kanizsai esztergomi érsekre bízta az ország ügyeinek intézését, maga pedig Itáliának vette útját, hogy Milanót s a többi olasz hűbéréseket rávegye a német-római király fenhatóságának elismerésére. Ezen utjának volt eredménye a konstanzai egyetemes zsinat előkészítése, a mely végét vala vendő a nagy egyházi szakadásnak. Karácsony ünnepe tartá bevonulását Konstanzba Zsigmond, aranytól és ezüsttől csillogó másfél száz magyar lovag kíséretében. A székesegyházban trónon ülve fogadta XXIII. János pápa. Jobbján egy másik trónra ült Zsigmond, birkönyvenben, a császári koronával fején; neje, Borbála, egy széken foglalt helyet mellette, apósa, Cillei pedig a német birodalom jelvényét, az arany almát tartá a pápa és a császár közt, mintegy annak jelképeül, hogy az egyházi s császári hatalom kormányozza az egész világot. A hanyatló középkor rávetette dicsőségének utolsó sugarait e csoportra s a gyűlekezetre, melynek fénysébbet nem látott még soha a keresztény világ.

Három pápája volt ekkor az önmagában meghasonlott, pártokra szakadt egyháznak; kettőt meghajlott a zsinat tekintélye előtt, csak a harmadik, a spanyol XIII. Benedek állott utjában a schisma befejezésének. Vonakodott lemondani, s Zsigmond, a zsinati atyák ünnepléséig áldásától kísérve, személyesen ment el Ferdinánd aragoniai királyhoz, rávenni őt, hogy vonja meg támogatását a makacs főpaptól. El is érte e célját, újra egy fő alatt egyesíthető az egyházat a konstanzit zsinat. A hitszakadásnak azonban nem vetették végéig Huss János máglyára ítélese által. Az 1415-ik évnek július 6-án, a székesegyházban tartott ünnepélyes gyűlésen hozta meg ítéletét. Trónon ült Zsigmond, mellette német zászlósok a birodalmi jelvényekkel s egy magyar főrúri kivont karddal, köröskörül a zsinati tagok. Bevezették Huss, egyházi atyok s két hónap fogságbüntetés terhe alatt tiltották meg a tárgyalásnak helyesítését vagy visszavetetését a tárgyalásnak helyesítését, aztán felolvasták a vádpontokat s tanuvalomlásokat s végre kihirdették az ítéletet. Többszörös közbeszóval szakitotta meg a tárgyalást Huss; hivatozott arra is, hogy csak a császári menedéklevelet vetett bizalom indítá a Konstanzba jövetelre; szemrehányó tekintetnek sulya alatt elpirult Zsigmond s egyik történetíró szavaiktól ez a pir volt az mely egy évszázaddal utóbb visszariasztotta V. Károlyt a Luthernek adott menedéklevél megszegéséért.

Nem tért azonnal vissza Spanyolországból Zsigmond. Párisba ment előbb, a honnan száz aranyozót s himzöt küldött a magyarok közé, majd Londonba, hogy barátságos közvetítéssel helyreállítsa a békét a két nyugati állam között, segítséget kérjen tőlük az Európa szívébe mindinkább benyomuló oszman hódítók ellen. Dugába dönt a terve, reményeiben megcsalkozva érkezett vissza másfél évi távollét után Konstanzba. Nagy kitüntetésekkel fogadták az egyház atyái, midőn bevonult a városba, felékesítve az V. Henrikől nyert térszalagrendnek jelvényeivel; fényes lakomákat, az evangéliumokból merített tárgyu szini előadásokkal pompás ünnepélyeket rendeztek tiszteletére, a megválasztott új pápa, V. Márton pedig, kárpótlással az egyházi egység helyreállításá érdekében tett róppant költségeinek, neki ajándékozta két évre a németországi egyházjává tizedét.

Még mindig nem volt megkoronázva a német császári koronával s a magyarországi és a hussita háborúk jó ideig gátot vetettek még hódításának megvalósulására, a római koronázó utalé. Csak 1432-ben kelhetett végre át az Alpeken; Milanóban fejére tették a vaskoronát s a következő év tavaszán bevonult Rómába. Trónmezeyét alatt fehér lovon ült; az ősa mosolygott, egymond a szemtanu Bracciolini, kifeje-

IV. Jenő császárrá koronázza Zsigmondot.

A római sz. Péter templomnak Filarete és Donatello által 1447-ben készített ércszobájáról.

zése méltóságos és megnyerő, úgy hogy mihamar felismerhetők benne az uralkodót, szakállá hosszú és a szürkébe játszó. Pünkösöd napján tette fejére a császári koronát IV. Jenő, a Hohenstaufenek kora óta az első pápa, a ki e szertartást végezte.

Mindent elkövetett megkoronázása után Zsigmond, hogy helyreállítsa az egyetértést az egyház feje s a Baselben ülésöz új zsinat közt. Csak formaszertű kibékülést hozhatott létre; az egyházi gyűlés vezetői s a pápa továbbra is bizalmatlansággal voltak eltelve egymás iránt. Elkerülhetlenné tették a szakadást az 1436-ik év folyamában s a következőnek elején heves viták után hozott zsinati határozatok, az annatának s a pápai szék más jövedelemforrásainak eltörlése, az egyházi tilalom alkalmazásának korlátok közé vetése, a bibornok-testültre s az egyházi méltóságokra vonatkozó pápai jogok megszorítása. Hiába inté az egyház atyák mérsékletre a beteg császárt; maguk elé idézték s az 1438-ik év elején trónvesztettnek nyilvánították IV. Jenőt s újra kitört az egyházi szakadás.

Nem élte meg Zsigmond. Znaimban fájdalommal sebesíti műtének volt kénytelen alávetni magát; a műtét nem sikerült, mindinkább fogyni érezte erőt; leánya, veje s számos magyar főrúri által környezve, trónon, császári díszben várta be a halált, mely 1437-ben decz. 9-én vetett véget felszázados uralkodásának. Kevésbé halála előtt fogságba vetette nejét, a kor legbecsesebb életi fejedelmi hölgyeinek egyikét, a kiről császári Messalinaként emlékezik meg a krónikák. A király holttestét és Borbálát egy kocsit hozta Magyarországra, melynek népe őszintén megsírta elhunyt uralkodóját s ismételve nyilvánított óhajátá szerint Nagy-Várdon, sz. László sírja mellett temette el, szomszédságába a helynek, mely szerencsétlen első hitvese, Nagy Lajos leánya földi porait takarta.

Mint uralkodót így jellemzik Zsigmondot a hivatalos jelentések, melyeket de Armaninis Pál, Gonzaga Ferenc mantuai fejedelem követe küldött a magyar király udvarából urához: «Oly kevés az önállóság benne, hogy saját urának sem nevezhető; a főrúri akaratát kénytelen követni; ezek tulajdonképen az ország urai; a királynak csak annyi a hatalma, a mennyit neki engedni akarnak, tartván attól, nehogy elbizakodva, önálló hatalomra emelkedjék; a fontosabb ügyek önálló eldöntését nem is lehet Zsigmondtól várni.»

Nem hiányzott nála a személyes bátorság s a szónoklás tehetsége, megjelenése férfias, alakja méltóságos volt, de mindezen külső előnyöket nagy erkölcsi hibák homályosították el: féktelen indulatosság, minden szemérmőtől táposos érzéki szenvedélyek, örült pazarlás, az adott szóval nem gondoló könnyelműség. Gondos nevelésben részesült, szerette a tudományokat, előszeretettel viseltetett a művészetek iránt, melyekre ekkor vetette első sugarait a renaissance fölkeltő napja. Aeneas Sylvius följegyzéseiben olvassuk, hogy Pistellus György jogtudor, Zsigmond által lovaggá ültetvén, soká tanakodott magában a fölött, vajjon a baseli zsinaton a lovagok vagy a jogtudorok közé üljön-e?

Vége mégis az előbbiekhöz csatlakozván, Zsigmond így szólott hozzá: «Dörén cselekszel, midőn a katonaságot a tudomány fölé helyezed; lovagot csinálhatok én egy nap alatt ezret is, de tudóst ezer év alatt egyet sem.»

Római koronázási útja alkalmával a legnagyobb érdeklődéssel szemlélte meg Zsigmond az örök városnak annyi rombolás dacára még mindig feles számú emlékeit. Anconai Ciriacó volt a kalauza, a kor azon tudós férfainak egyike, kik az antik műmaradványok összegyűjtésének szentelték tevékenységüket. «Ugy látam, jegyzi meg, hogy a fejedelem kedélyére nem csekély benyomással volt, hogy a mai rómaiak a városukban szétszórta hatalmas és díszben gazdag márvány-épületeket, szobrokat és oszlopokat, az építészek és műfaragók által egykoron annyi pompával, oly művészettel létrehozott alkotásokat szegényteljes tudatlanságukban naponként messzább éretik, úgy, hogy nemsokára nyoma sem fog maradni azoknak az utókorra. Művészetpártolásának adta bizonyosságát Zsigmond Sienában is, midőn költői borostyánnal koronázta meg a kornak egyik ünnepeit dalmokát, Antonio Bécadellit.

Mindkét helyütt egykoru műemlékek őrizték meg napjaink az első császárra koronázott magyar királynak emlékeztét. A sz. Péter templom ércszobáján, melyet a kora-renaissance két nagy művésze, Antonio Filarete és Simone Duntello 1447-ben, IV. Jenő megbízásából készítették, ott látható a Zsigmond császárra koronázásának jelenete. A sienai dómnak egy márvány mozaik műve meg trónon ülve tünteti fel Zsigmondot, koronával fején, körülveve udvari fő hivatalnokai által, kiknek ketteje a hatalom jelvényeit, a birodalmi almát s a kivont kardot tartja kezei között.

DR. MOLNÁR ANTAL.

A KARNEVÁL EREDETE.

Első tekintetre alig látszik hihetőnek, hogy a karnevál eredete is az egyházban keresendő, s pedig úgy van. Egész a középkorig kell visszamenünk, ha a karnevál kezdetét és eredetét akarjuk vizsgálat tárgyává tenni. Ez a kor nem egy példát mutat arra, hogy vallási és egyházi szokások miként jártak karöltve világi, sőt egészen különös viselkedésekkel. Nem ritkán takarta a legkirívóbb dolgokat az egyházias látszat, s hatalmasabb mozgalmak kellett közbe lépni, hogy megtszűntse az egyházat a vastag tréfák, kétértelműségek elfajzásaitól.

Igy a karnevál is. Már szent Ágoston elrekeztetnek látta az időt, hogy föllépjön ez ünnep ellen, s 633-ban, a toledói zsinaton, el is tiltottá, de ennek dacára egész a XVI. századig fentartotta magát. Kezdetben az egész csak a kolostori és szerzetesiskolák tanítványainak ünnepe volt. A tanítványok egy püspököt választottak ez ünnepre a magok köréből, a kit ünneplés menében vittek a templomba, hogy a liturgiát szolgálatot végezzék. Ez alkalommal külön e szóra szerzett dalokat énekeltek, melyek tréfás jelleggel bírtak, s már ekkor szokásban voltak az álarcba öltözések.

Később az utcai álarcos menetek jöttek dívatba bohócokkal, asszonyoknak és komédiásoknak öltözött álarcosokkal, kik gyakran állatmaszkokat is tettek föl, tánczolva lejtettek s mindenféle világi dalokat énekelve, sok bohóságot követtek el.

Mint a régi karácsonyt, úgy ezt az ünnepet is a mai karácsony és vikereszt közé eső időszakban tartották föl, s hagyományai nagyon emlékeztetnek a római Saturnaliákra, a midőn a rómaiak a Saturnus isten alatti aranykor emlékére szolgáltnak mindenféle szabadalmakat adtak.

Ilyenkor a rabszolgák aztán királyt vagy urat játszottak maguk között, ezek ruháiban jártak-keltek, gazdáik által vendégül hívták és kiszolgáltattak magokat. E mellett mindenféle dévajságokat üttek. A mint itt a szolgák léptek uraik helyébe, úgy lépett a keresztény ünnepnél az első papság a főpapság helyébe s a tanulók tanáraik helyébe. Németországban, de főképp Olaszországban és Franciaországban igen elterjedt volt a karneváli tréfázás.

Egy 1381-ben két gróf és harminczöt lovag által alapított bolondgyűlés külön rendjellel is bírt, melyet a tagok ruháikra hímzve viseltek. Ez egy bohócot ábrázolt, félig vörös, félig ezüst

sapkával, sárga csörgökkel, sárga nadrágban és fekete cipőben. Az ily társaság főcélja mindennemű bolondozás volt. A tagok fölvételét tréfás vizsga előzte meg, melyen a kérdések és feleletek versekben voltak szövegezve. Főme-rülő viták alkalmával szintén versben és tréfásan ülték törvényt a felek fölött. Hasonló hagyományokra ma is akadunk a Németországban különösen kultivált bohóczestélyeken.

Régi keletkezésű maga a karnevál-menet is, minőt nálunk is szoktak még itt-ott rendezni. Ezek azonban már semmik az olasz renaissance, s nevezetesen a XV-ik században divott nagyszabásu florenzi s római karnevál-menetekhez képest, melyek egész plasztikai becsü jeleneteket és felvonulásokat tártak elő, allegorai vonatkozásokban és kocsin, lovakon, vagy gyalog. A tulajdonképeni karnevál-szeker, egy kerekre állított hajó, a pogánykorból kölcsönzött emlék volt; az Isis hajójára emlékeztetett, a melyet tavaszi ünnepélyeken kerekken vontak a tengerbe. Ilyen hajót is különösen Németországban használtak szelvényben. Sőt maga a karnevál szó is erre a hajóra utal némelyek szerint, a

A SZUDÁNI HARCZTÉRŐL. — KÉMSZEMLE.

menyiben a *carrus navalis* (szeker-hajó) szavakból lenne összevonva. De akár német, akár olasz, akár pogány tradíciók legyenek túlnyomók a karnevál ünneplésében, bizonyos az, hogy nálunk csak importált intézmény, és népünk komolyabb és józannabb kedélyében nem is vert soha mélyebb gyökeret.

EGYVELEG.

* **Madártollak ékítésel használása** minden nemzetnél szokásos, de már a régi időkben is divatozott. Egyiptomban az isteni tisztleteknél használtak óriási tollakat, a zsidók és görögök díszül tüzték fel azt, a római nő a pávak, struccok és indiai varjúk tollát használta legyezőnek. A középkorban toll díszítette a lovag sisakját, gyakran a hölgyek lovát és sátrát is. Kínában a pávatoll a mandarinok rangfokozatát jelenti. A struccotollakat már a XII-ik században nagy mennyiségben szállították Alexandriából s a Levante több kikötőjéből Olaszországba. A vad népek közt némely malag-törzsek egész paradicsom-madarakat raknak fel díszítésül. A madártollak közt legnagyobb értéke volt a fekete danutollaknak, melyekért Franciaországban 1200—1000 lívet is meg-

fizettek, legbecesebbek a fekete pettyes fehér tollak. A struccotollak közül a himét többre becsülik, mint a nőtényeket. Minden tollat különféle módon készítenek elő: szappannal megmossák, megfőzik, kén-gőzbe tartják, meghalványítják, megfestik stb. A tollak használata igen sokféle, bár némely iparágak pl. tollvirágok, tollmozaikok már kiveszték. A mell-tollakat, különösen a hattyúk s más vízi madarakét, tollprémeket gyanánt is használják.

* **A legrégebbi hírlap a világon** a pekingi hivatalos lap, melyet 911-ben alapítottak, de 1351 óta rendszeresen megjelenik. Ujabbban ez ujság már három kiadásban jelenik meg. Az első, a «King Paou» («a lakosok lapja»), sárga papíron nyomatik s a kínai birodalom hivatalos lapja. A másik kiadás, a «China Paou» («kereskedelmi lap») sárga papírra nyomtatott s kizárólag kereskedelmi tudósításokat közöl. A harmadik kiadás, a «Pitan Paou» («vidéki lap»), veres papíron jelenik meg s a két előbbi lap-ból közül kivonatok.

* **Szédelgő orvos.** A touloni törvényszék egy Lemonnier nevű embert hat havi fogságra ítélte, mivel orvos gyanánt szerepelt, bár orvosnövendék sem volt. A szédelgő legelőször egy marseillei hajón alkalmaztatott s a célra részlet-törlesztésre 925 frankért egy ily tengerészorvos egyenruháját szerezte meg. Ezzel a pyrenaei hegyek közé ment egy

cézra. A megrajzolt papírt reátessék s forró vasaló-val megnyomják. Az így létrejött vonalakat finom olajszínekkel, melyek igen tartósak, jól ki lehet színezni. Mielőtt egészen megszáradna, bronzszínekkel (por) tehetünk rá, melyek szintén erősen odatapadnak. Az így készült rajzok s díszítések egészen egy-niek lehetnek s nagy feltűnést lehet velök előidézni.

* **Angol hercegek mint írók.** Az *edinburghi herceg* «Egy hegedős szerelmi dala» czimvel vers-kötetet bocsát ki Londonban. Az eredeti czim onnan származik, hogy a herceg hivatótt kezelője Paganini zeneszerzőnek. — A *walesi herceg* két fia: Albert Viktor és György hercegek legközelebb nagyobb művet adnak ki. Két nagy kötetből fog ez állani, 500 oldalal mindegyikben; képekkel és földrajzokkal gazdagon lesz díszítve. Földköri útjukban a fiatal hercegek naplót vezettek és közvetlen tapasztalataik szolgálnak alapul e műhöz, mely áprilban fog megjelenni.

* **Új tengeralatti táviró.** Az ó- és új világ rész közt újabb összeköttetés létesült. Newyork és London közt megnyitott az új tengeralatti táviró, melyet James Gordon Bennett, a «New-York Herald» kiadó-tulajdonos szerkesztője rakatott le az oceán fenekére. Az eddig használatban volt tengeralatti nyolcz táviró mind egy társaság kezében van; egy szőrt két márká díjat szed, de újításokra nem gondol. Az

A SZUDÁNI HARCZTÉRŐL.

Khartum eleste s a nemes Gordon pasának elbukása újabb nagyobb mértékben tereli a Szudán felé Európa figyelmét. Több mint két éve folyik itt a harc a világ legelsőnek tartott nagyhatalma s egy fanatikus mohamedán próféta által vezetett felvad tömeg között s e harc folyama, bár egyes útközetekben győznek is az angolok, mindeddig az araboknak nyújtotta a pálmát, kiket lekesedésekön kívül a természeti és talaj-viszonyok is támogatnak. Itt, a forró egőv alatt, vízben és árnyékban szegény homokpusztákban lehetetlen nagy hadtesteknek kellőn érvényesíteni előnyüket s a Martini-puskák és mitrailleursek ellenében a fanatizmus bámulatos erőt nyújt, mely valódi csodákat művel. Hiszen láttuk, hogy egy pár tucaz arab láttára egész sereg katona futamodott meg csaknem ellenállás nélkül. A tekintélyének csorbulására méltán féltékeny angol a mult évben egyik legjelesebb hadvezére, Wolseley lord vezetése alatt jelentékeny s igen válogatott erőkből álló hadsereget küldött a harcztérre. E hadsereg a modern technika összes vívmányait felhasználva, a Nilus vizzuhatagain keresztül tört utat (vannak, kik e hadjáratot Hannibal híres alpesi útjával hasonlítják össze), a hadsereg előrsze elérkezett Metammehig Shendy mellé, mely már csak egy pár napi járásra van Khartumtól. Itt, bár nagy veszteséggel, két diadalmas csatát vív s az angol lapok már előre hirdetik Khartum felszabadítását: s ime! néhány nap alatt megfordul minden. Khartum elesik, Wolseley tényleg megbénítatik, legjelesebb vezére, Stewart tábornok halálosan megsebesül s a máhdi diadalmas hadserege akadály nélkül nyomul előre. A harc még folyást tart, csatározások mindenütt előfordulnak, de ma már csaknem kétségtelen, hogy újabb erődtések nélkül a szudáni angol sereg elveszettnek tekinthető.

De nem akarunk ezuttal részletes leírást közölni az angolok szudáni hadjáratának ez újabb s nemesak nevezetes, de változatos korszakáról. Most, midőn a harcztérrel angol hírlaptudósítók által készített néhány eredeti rajzot mutatunk be, melyek természetesen sem Khartum elestét, sem a Metammeh körül vívott harcokat még nem mutatják, hanem pár héttel ezelőtt lefolyt próbás csatározásokra s hadi műveletekre vonatkoznak, most megelégszünk azzal, hogy olvasóink a bemutatott képek tárgyának kiegészítéseként a helyszínről némi vázlatos áttekintést nyerjenek.

Wolseley lord hadtestével felévi rendkívül fáradságos s veszélyes utazás után a Nilus harmadik nagy zuhatagán is áthatolva elérkezett Kortiba, arra a helyre, honnan a Bayuda sívaton keresztül Shendyig vasút építését tervezte, mely által nemesak két zuhatagot kerülne ki, hanem egyuttal egyenes irányban keresztül metszenék azt a nagy kanyarodást, melyet a Nilus e helyen tesz. Wolseley itt ütötte fel tanyáját, s két nagyobb csapatot utnak indított, egyet a Nilus, másikat a tervezett vasút mentén. Ez utóbbi vezére volt a vitéz Stewart tábornok. Az ut Kortitól Shendyig körülbelül 180 angol mérföld hosszú, de ez ut, különösen a Dzsebel Magyar és Gilif hegyláncok alján több forrás találatát s így a körülbelül másfélszer fölből álló csapat aránylag nagyobb nehézségek nélkül hatolt előre. Már közel voltak a Nilushoz, midőn a Margait körül táborozó máhdi egy hadosztálya (az angol tudósítók körülbelül 10,000-ról beszélnek) Abu Klea forrásnál megtámadta őket s csak egyesek vitézségének s kitaratásának tulajdonítható, hogy tönkre nem tette. E csatában (január 17-én) esett el a népszerű angol hírlaptudósító és utazó, Burnaby ezredes is. Stewart tovább haladt, de két nap múlva már a Nilus partjánál újabb csatát kellett vívnia, mely nem volt ugyan oly véres, mint az előbbi, de azért szintén jelen-

tekeny veszteséggel járt (oda veszett többek közt egy derék fiatal író, Cameron, a «Standard» levelezője is), s mivel maga Stewart is veszélyes sebet kapott nyomrába, végzetessé lehetett volna, ha Gordon pasa, kinek felmentésére indultak, meg nem szabadítja őket az által, hogy egy hajót küld elébök. Ugy látszik azonban, hogy Khartum eleste, mely csak árulás eredménye lehetett, a két csata folytán be-következett veszteségekkel együtt bénítólag hatott az angolok előnyomulására. S valóban, Stewart utódának helyzete, alig ezer főre menő csapatával, a diadalmas ellenség közepette, nem lehet irigyléremelő.

AZ ANGOL FELSŐHÁZ SZERVEZETE ÉS AZ ANGOL ALKOTMÁNY.

A nagy vita folyamán, mely förendiházunk újjászervezése ügyében már eddig is megindult s ezután minden valószínűség szerint még na-

A SZUDÁNI HARCZTÉRŐL. — SEBESÜLTEK SZÁLLÍTÁSA.

gyobb hullámokat fog vetni, többször fölmerült, a hivatkozás az angol felsőháza. Tekintve, hogy az egész világ Anglia egyedül az, melynek a miénkhez hasonló felsőházi szervezete van, nem is lehet közönyös a napi kérdések mai állásában egy újságolvasó előtt sem e nagy és szabad állam egy ily fontos intézményének ismerete, melynek belső szervezetét és történetét fejlődését akarjuk ezuttal röviden mi is vázolni, magának az angol alkotmány körvonalainak keretében.

Mindenekelőtt azonban egy tekintetet szükséges vetnünk az angol alkotmány szervezetére általában is. Anglia kormányzata négy tényezőre oszlik, melyek mindenkinek saját hatásköre van, de egyszersmind egyik a másikat ellen-őrzi s korlátozza. E tényezők: a királyné, a miniszterium, a felső- és az alsóház. Már e sarkatéből folyik, hogy Angolország sem nem tisztán demokratikus állam, melyben a főhatalmat a nép gyakorolná, sem nem arisztokratia abban az értelemben, hogy bizonyos születés és rang által kiváltságolt egyénekre volna döntő befolyás ruházva az állam ügyében, sem nem tiszta monarchia, melyben a főhatalom egyedül az uralkodó személyet illetné. Mindez elemekből együttvéve képződött

vegyes kormányzat inkább, ugynevezett korlátozott egyeduralom, melyben a felsorolt kormányformák különféle előnyeik összpontosulnak. Nincs korlátlan hatalma benne a koronának, — mert az alkotmány törvényei szerint kell uralkodnia, s ez alkotmány törvényei nem írottak, hanem nagyobb részben ugynevezett precedensekből, szokásjogból állanak, mint ezt Viktória királyné koronázási esküje is mutatja, mely így hangzik:

«Ígérem ünnepélyesen és esküszöm, hogy ez angol királyság népeit s a hozzá tartozó tartományokat a parlamentben elfogadott statutumok s az ország törvényei és szokásai szerint fogom kormányozni. Teljes erőmből oda fogok hatni, hogy törvény és méltányosság érvényesüljön minden elhatározásomban. Teljes erőmmel fenn fogom tartani Isten törvényeit, az evangéliom igazai tanát, s a vallásnak törvényesen megállapított protestáns formáját s fentartom a püspökök és a papság, valamint az őrizetremre bízott egyházak számára is mindama jogokat és kiváltságokat, melyek törvény szerint illetik. A fent ígérteteket megtartom és teljesítem, Isten engem úgy segítjen.»

Ez a vegyes kormányforma tehát olyan, melyben a főhatalom lényegileg a törvényekben rejlik, bár fenségsége s kigyakorlása egy személyre van átruházva. Örökös monarchiának nevezik, bár nem teljesen az, mert az öröklés joga időről időre megváltoztatható a parlament akarata által. Az 1701-iki alaptörvény intézkedései e jogot ahhoz a föltételhez kötik, hogy az illető tagja legyen az anglikán egyháznak, s Hannoveri Zsófia hercegnőnek, I. Jakab unokájának ivadéka. A Gloucesteri herceg halálakor, 1700-ban, a korona öröklése eldöntetlen maradt egész Vilmos és Anna haláláig. II. Jakab gyermekei után vérszerint legközelebb álló a savoyai hercegnő volt, Henriette, orleansi hercegnő leánya, s aztán a hannoveri választófejedelem csatája, kik mindnyájan kiléptek a reformált vallásból, Zsófia, a választófejedelem neje kivételével. Minthogy pedig a pápisták a parlament határozatából ki voltak zárva az örökösödésből, 1701 tavaszán egy törvényt ment keresztül, melynek értelmében Zsófia és utódai legközelebbi igényűeknek jelentettek ki az örökösödéshez a dán hercegnő halála után.

A király vagy királynő tehát nem tehet semmi törvénytelen; ez azonban csak abban az értelemben veendő, hogy bármilyen kivétel is történik a közügyek vezetésében, az nem a koronának tulajdonítandó, mert föltesszik, hogy minden kormánytény va-

lamely minisztertől ered, ki a parlamentnek felelős. Ha például, mint ez nálunk is alkotmányunk sarkelve, Viktória valami törvénytelen rendeletet bocsát ki, ezt egy miniszter közbejöttével teheti csak, ki mihielyt engedelmeskedik, felelőssé lesz hatalmi viszszaelérésül. Csak a királynő emelhet valakit peerré, baronetté, vagy nemessé s ő adhat csak kiváltságokat egyeseknek. Ő alapíthat csak testületeket, s rendelkezhetik a flottával és a hadsereggel, ezt azonban csak oly megszorítások alatt, az alkalmazás és költség tekintetében, hogy lehetetlen hatalmát az angol szabadság kárára használnia. Ő az egyház feje, ő hív össze és oszlat föl minden egyházi gyűlést és zsinatot, nevezi ki a püspököket és más egyházi hivatalnokokat. Ő küld követéseket idegen államokba, fogadja az idegen államok követéseit, köt szerződést és szövetséget, intézkedik háborúról és békéről, bár e tekintetben is jogai nagy mértékben korlátozva vannak a parlament által.

Röviden szólunk csak az alsóházzal, annak összetételéről és fejlődéséről. III. György előtt az angol alsóház a rendtelenség és demoralizáció visszarászto képét mutatta. Bár a képviselők rendszer megváltoztatása a választások

szabadságát, a választókerületek az alkotmányos jogát csupa testületek és klikkek bitorolták, sőt nem ritkán egyesek is, kik teljesen kényök-kedvők szerint rendelkeztek a képviselőválasztókkal. Tény az, hogy volt idő, a mikor 84 egyén 154 tagot küldött a parlamentbe. Csak az 1832-iki reform bill vetett véget az állapotoknak, mely a cenzus új megszabásával a választók számát 1,350,000-ról 2,470,000-re emelte, kik között mintegy 750,000 a munkásosztályhoz tartozik. Ma az alsóház tagjainak száma 652, tehát mintegy kétszázzal több a mienkénél, s e számból esik Angliára és Walesre 487, Skóciára 60 és Irlandra 105. A ház két nagy politikai pártra oszlik, a konzervatívokra és liberálisokra. A konzervatívok újra torykra és szabadelvű konzervatívokra oszlanak, a liberálisok pedig whigekre és radikálisokra. A torykat az alkotmány betűihez való ragaszkodás jellemzi, míg a szabadelvű konzervatívok elismerik a lassu haladás szükségét. A whigek az alkotmány módosítását kívánják a polgári és vallás szabadság tekintetében, a radikálisok pedig végül az emberi jogok alapján állva sürgetik a teljes demokrácia behozatalát.

Alordokháza világiakból és egyháziakból áll. III. Henrik idejében 123 főpap és csak 23 lord képezte a felsőházat. VIII. Henrik idejében a felsőház világi és egyházi elemei majdnem egyenlő számmal voltak. Most egyházi tagjai a felsőháznak a canterbury-i és yorki érsek és 24 anglikán püspök. Ezek azonban csak felsőházi lordok és nem peerek is egyszerre. A világi urak hercegek, márkik, grófok (earl), viscountok és bárók, kiknek címei mind örökösök. A herceg címet elsőnek Edward, a fekete herceg viselte, kit III. Eduárd tett Cornwall herczegé. Első márkí Róbert de Vere volt, oxfordi gróf, 1198-ban. Az earl-ek már a hódítás előtt léteztek ealdorman címen s rájuk volt bízva a megyék igazgatása. Viscountokat első ízben VI. Henrik nevezett ki, míg a báró cím rég, a norman foglalás előtt is divatozott.

Az angol felsőház tagjainak száma nincs megállapítva. VIII. Henrik alatt a világiak csak 29-en voltak, míg Erzsébet halálakor már 60-ra emelkedett számuk. A Stuartok és számot 150-re emelték, III. Vilmos és Anna királynő pedig 168-ról. 1707-ben a Skóciával való egyesülés 16 új skót peerrel szaporította a felsőházat; 1800-ban az Írországgal való unió 28 új peerrel szaporította e szám az újabb időben, úgy, hogy jelenleg a 26 egyházi tagon kívül hely foglal a felsőházban 5 királyi vérbeli peer, 21 herceg, 19 márkí, 113 earl vagy gróf, 24 viscount, 250 báró, továbbá tizenegyet, ülészakról ülészakra választott skót peer és 28 élet-hossziglan választott írt tag, a mi összesen 500-at tesz ki. S bár a lordok címei örökösök, a peerség folytonos változásoknak van alávetve, a minnek okai a peerség megszűnése és újak előállása. Az Erzsébet királyné halála idejében létezett 66 peerség közül ma negyven megszűnt, kihalt. A nép vére mindig talál utat arra, hogy a kihaltak helyébe új és friss elemeket vigyen a peerségbe. Szabók, takácsok, gyógyszerészek, kereskedők, ékszerészek, aranyművesek, borbélyok, gyárosok és pénzkölcsönzők voltak ősei azok közül, kik ma nemesi vérekkel dicsekednek. Így lord Tenterden egy borbély unokája volt, lord Beaconsfield pedig egy írő fia, lord Truro egy kereskedő fia, ki a királynő unokahugát vette el, lord Ellenborough egy falusi pap fia, lord Ashburton egy kereskedő, lord Lyndhurst egy arcképfestő, s ép úgy lord Gifford, lord Clyde, lord Eldon stb. sem valami előkelő származással dicsekedhetnek a felsőház mai tagjai közt.

A felsőházban van a trón, melyet a parlament megnyitására a királynő elfoglal s ezzel szemben ül a lord-kancellár a bírható gyanúsítások, mely egy neme az ottománok, ülés helyett gyanúsításokkal, mint Anglia nemzeti jóléte forrásának jelképével. Az egyházi tagok és a kormányon levő párt hívei jobb felől ülnek, az ellenzék pedig bal felől, míg a semlegesek a kettő között. Gyakran mennek át azonban a legfontosabb javaslatok is a nélkül, hogy még husz tag is volna jelen. Az angol felsőház csak pénzügyi kérdésekben nincs joga kezdeni nyakakörölni, egyebekben teljes joga van törvényjavaslatokat benyújtására, mindamellett a jogot oly ritkán gyakorolja, hogy ma már körül-belül Angliában is, mint nálunk, az a felfogás uralkodik, hogy a peerek földadata nem egyéb,

RÁCZ PÁL.

mint az alsóház által elfogadott törvényjavaslatok ellenőrzése és felülvizsgálása.

Egyik legfontosabb joga még az angol felsőháznak bíraskodás a peerek ügyeiben, s a skót és ír peerek kétes választási dolgaiban való döntés. Utolsó foku bíróságot képez e tekintetben, mely után nincs több föllebbezésnek helye.

Mint említettük, úgy az alsó, mint a felsőház összehívásának joga a királynét illeti meg. A királynő akkor hívhatja össze a parlamentet, akkor halaszthatja el vagy feloszthatja, sőt feloszthatja fel a mikor neki tetszik. A királyné összehívása nélkül a parlament semmi esetre sem jöhet össze. Csak két eset volt eddig arra, hogy a felső- és alsóház saját kezdeményéből jöjjen össze, t. i. II. Károly visszállítása előtt és az 1688-iki forradalom idejében. Van azonban egy körülmény, a mikor törvényterület fogva a parlament hívás nélkül is összeülhet. Anna királyné idejében állapították ugyanis meg, hogy azon esetben, ha nincs egyet a parlament a korona megüresedése idején, akkor a megelőző parlament rögtön üljön össze a Westminsterben székeljen, ép úgy, mintha a nevezett parlament nem is oszlott volna fel. Ilyen parlament azonban egy III. György korabeli törvény értelmében csak hat hónapra terjedhet, ha előbb is fel nem oszlatják.

RÁCZ PÁLI.

Meghalt az utolsó cigány!

Van még elég, a ki jó muzsikus; de olyan cigány, mint a milyen ő volt, ki tudja, ha terem-e többé. A mostani már mind, ir szalonokban nevelkedik s hiába — a ki soha nem vetett vályogot — nem tudja az olyan keservesen húzni. Mikor a cigány — a kit az isten csókja művészzé alkotott, hogy gyönyörködtesse a világot — egyik falu végétől a másik végeig, — mikor naphosszat gurja a föld sarát — azt hiszik, nem érzi, nem sejtí titkok az a csókot égni barna homlokán? Nem tudja, nem is merné elmondani mi fáj neki. Kinevetnék érte — az pedig még jobban fáj — ebből terem a cigány humor, — de a mikor este, körme alatt még a vályog szürke agyagával, kezébe veszi a nyiretytűt — megszólal akkor az a néma, régen titkolt fájdalom s a régi dicsőség homályos sejtelmé, nyomoruság keserű emléke — szomoru bánatban, vad kacagásban tör ki.

Miért olyan szívet keserítő még az a frisse is! Miért sir az a duhaj legény, a ki nem nézi csak pénzügyi kérdésekben nincs joga kezdeni nyakakörölni, egyebekben teljes joga van törvényjavaslatokat benyújtására, mindamellett a jogot oly ritkán gyakorolja, hogy ma már körül-belül Angliában is, mint nálunk, az a felfogás uralkodik, hogy a peerek földadata nem egyéb,

Pali bácsi pedig jó cigány volt. Abból az időből való, a mikor még robotba járt a cigány s a hajdu pálezája nem is válogatta meg a hátakat, melyik kié s nem érte föl buta esze, hogy hátha olyat út, a kiből lánglélek lakik.

A mikor még kötéllal fogdosták a katonát. A mikor még — a mint Pali bácsi mondta — egy cigány vagy zsidó élete nem sokkal ért többet egy dögölt csirkénél.

Atélt mindazt, a mi egy szívet megaláz s a mi egy szívet felemel, nyomort és pazar jölétet, szégyent és dicsőséget, megvetést és a legforróbb szerelmet!

Csoda-e, ha úgy tudott sirni s úgy tudott kacagni a húr, ha ő a kezeibe vette?

Őt is elfogták, mikor a bajsa kipelyhedzett, hiába sirt az a szép lány ott a kerítés mellett, hiába rezgett patyolat inge alatt keble a zokogástól, nincs a ki megszánja, nincs a ki segítse, el kell valóni a legszebb legénytől — azt viszik fejjel mezzre Taliánországba — soh'se látod többé rózsám!

Szegény cigány, utolsó az utolsók között. Bedugják a kaszárnyába, ott is utolsó helyre. Bizony még pájtása sincsen. No bizony, ki is pájtáskodnék cigánynyal, még a zsellér fia is lenézi, mert azért, hogy katona, azért ő mégis csak olyan cigány, mint a milyen volt azelőtt. Arzéára van írva, még a kapitány se parancsolhatja le róla.

A káplárok, — a mióta csak vannak káplárok, — azt hiszem, soh'se tartották nagyra a gemeinert, hát még aztán az ilyet. Mert a többiből, ha ügyeskedik, még szintén lehet valamikor káplár. De ebből-e? már arra csak gondolni sem lehet. Nem is gondol arra, de még ő maga sem. Meghuzza magát szerényen, s csak az az egy vigasza van, hogy már kevesebbé úgy sem tehetik.

Hát a mint egyszer sétálna nagy busan mezzre Olaszországban a rizsföldek között, meglát egy mézárós-kutyát — és őt ettől a kutyától tanulta meg, hogy kell emberre lenni.

Az a kutya mindennap azon az uton vitte foga között hűségesen gazdája husos kosarat. Azt a kutyát ugyan mindennap látta sok más ember is, de biz azon valami nagyon senki sem bámult, csak Rácz Pali lelkében ébresztett gondolatokat.

Az jellemzi az erős embereket, — mikor kis dologból vannak le nagy következtetéseket. Darwin sétált egyszer a mezőn s meglát egy követ a földön heverni. Idő múltán ismét arra megy s azt veszi észre, hogy az a kö alacsonyabb, mint volt. Nyilván lesülyedt. Figyeli a dolgot — mig végre az egész kö a földre sülyedt. Hát ezt a követ is de sok száz ember látta, — és senki se vette észre, mi történik vele; de Darwin kutató szellemét semmi sem kerülte el. Mért sülyedt le az a kö?

Megvizsgálva alatta a földet, rájött, hogy földi giliszták milliárdja turja s teszi porhanyóvá — s mindíg porhanyóbbá — s ebből kinúdulva következtetett tovább, irt róla könyveket s lett belőle — Darwin.

Igy keltett gondolatot Rácz Pali lelkében az a mézárós-kutya.

Lám — így szöktél magában — ha ez a kutya, okatlan állat léte, ennyit meg tud tanulni, nem eszi meg azt a húst, pedig jó! es-nék neki, hanem elviszi a gazdájának hűségese, ha egy kutya is »ennyire tudja vinni«, mért ne vihetném én is valamire? — hiszen én ember vagyok, ha mindjárt cigány is, egy kutyánál mégis csak különb! Tanulni fogok!

És tanult is. Az egyszerű látvány megerősíté az ő lelkét, s azóta helyet követelt az emberek sorában.

Eljárt hegedülni a kocsmákba, hegedült a tisztjeinek, s a mi pénzt így összegyűjtött, azon fogadott egy káplárt, a ki őt szabad idejében tanította, s alig múlt egy félév: Rácz Palinak két csillag fehérlett a hajtókáján.

És azóta folyton tanult. Sok számos év, kalandokkal bővelkedő sok év telt el, a mézárós-kutyát soha el nem felede — a kétkedés és csüggedés óráiban a rá emlékezésből új erőt merített.

Sokan tanulhatnak tőle.

Mint a hogy sokakat gyönyörködtesett a száraz fája.

Ki nem tudja, hogy a mikor hazakerült a katonasorból, őt érdemjel hirdette vitte voltát?

Sok jó cigány huzta akkor Pesten. Rácz Pali csak akkor tudta meg igazán, mi a hegedü-

szó. Mi volt az ő muzsikája azokéhoz képest! Bizony be kellett látnia, hogy milyen messze kullog mögöttük; de nem esett kétségbe, eszébe jutott a mézárós kutya: — »Ha az a kutya — miért ne lehetnék én Pesten az első muzsikus, ha az akorok lenni?»

Akár. Beállott az egyikhez, tanult nála három héttig, aztán ment a másikhoz, végig muzsikálta az összes bandákat, eltanulta mind-egyiknek a kezefáraszt, hegedült és verte a czimballmot, volt bérásás, bőgős és klarinétes, hévvel szedett magába mindent, és lett Pesten az első muzsikus.

Sokan megirták az életörténétét, én e vázlatos sorokban, melyeket markans arca vonásai mellé papírba vetek, csak emlékének adózom. Isten nyugosztalja csóndes lakában. Meghalt az öreg katona, meghalt a vén cigány.

Szakadjon el a húr, hasadjon meg a hegedű, nem fogja senki többé úgy elhuzni azt a nótát: »Cserebogár, sárga cserebogár».

—y—d.

MENYEZŐI DRÁMA.

(Jankó János festménye.)

A nemzeti muzeum képtárának egyik újabb és mindig sokaktól nézett festménye a Jankó Jánosé, mely egy falusi drámát tüntet föl.

A magyar alakoktól népek régtől megragadja mindenki figyelmét. A nagy mozgalom, a rajz biztossága, részletessége, a színek rőzsás világossága, szokatlanabb tulajdonságaikkal szőlik meg a festményeken jártas szemet, mig a nagy közönséget a képnék tösgyökere magyar vonásai és a könnyen megérthető drámai jelenet állítja meg a festmény előtt.

Jankó János, a magyar karrikatura rajzolás elévülhetetlen érdemű, a külföldről is irigylet genialis művésze, miután rajzónálval és tollával annyi kaczagató humorral mutatta be már ezer meg ezer rajzban a közéletet és alakjait — hosszú idők után egyszerre megrázó drámai tárgygyal és olajszínekkel állt elő. Bizonyára egész ünnepies órák voltak azok, melyeket a rendkívül elfoglalt művész rendes munkaköréből szakíthatott magának, hogy esetleg kezében vázson el ülhesen, elkergetvén magától azt a nyüzsgő, torz sokaságot melylyel már több mint két évtized óta minden vasárnapra benepesíti az élezlapokat, azt a tömörkedő mindelele kapacitást, a kikkel ő szokta megismertetni a nagy közönséget s vidámságban tartani velők az országot. Ugy van vele mindenki, hogy rendezen azt nem szenvedheti, a mivel leg többet kell foglalkoznia. Hadd jöjjenek most mások, az igen komolyak. És Jankó mint drámai festő lép elő.

Ez már második festménye a muzeumban. Az első jóval kisebb méretű, és a hirneves művész pályájának legelső szakából való. Csokonait festette, a mint vidám társaságban áldomást mond megénekelt csikóbőrös kulacsával.

Uj festménye menyegzői dráma.

Lakodalmas menet vonul; viszik a menyasszonyt haza a szomszéd faluba, és nagy népzene kíséri. A menyasszony kocsija előtt és után nyalka vőfélyek lovalognak. A lovak föl-sallangozva pántlikával, keszkenővel; a lovas legények bokrástalan. Menyasszony, vőfély egy módban lehet — vagy akárha csak az egyik is. A népes néziskisérlet hosszú szekér-sorban követi őket, egészen belelik a kanyarodó utat, mely a patak melletti fűzesnél rátér a kis hirt. A menyasszonyvívő kocsin látszik csak igazán a mód. Könnyű, ehkös szekér; esőtől, napmelegtől megvédelmez; a saroglyájában a menyasszony tulipános ládája. Négy ló bele fogva, csak úgy röpítek, hogy még a por se nagyon kavarodik utána. Jól el is hagyják a többi kocsit, a vidám és zajongó kíséretet. A harsány nóta, a muzsika egyre hangzik utánok, a klarinét föl-fólsívalkodik. Az egymást követő szekerek szépen vannak beosztva és elfogyasztva a távolban.

Épen a patak dobogójához értek. Ott egyszerre meghökölnek a lovak. A kocsi visszarántja a gyeplőt. A lovas-legények is rövidre kapják a kantárszarat, s rémülten néznek a partszélre, a hol egy legény fekszik elterülve. Jobb kezébe sorozta pisztolyt, balkezét pedig ranyomja keblére. Meglőtte magát, épen ott, a hol minden országuton járóknak el kell haladni. Lovak, emberek közt a legnagyobb zűrzavar

keletkezik. Az egyik lovas vőfély előre lepettet a hidon, félre fordította lovát a part felé, hogy közelről láthassa a halott legényt. Bizonyos, hogy fölismerte; látszik arcán a mély megilletődésből. A menyasszony kocsiját követő vőfélyek is borzadva huzódnak vissza az utszétől, hol a vidám menetnek oly véres küszöbnél kell elhaladni.

Az ehkös kocsin foly le a menyegzői dráma másik része. A kocsin hat alak foglal helyet: a házaspár, nyoszolyó-lányok, a kocsi, s e mellett egy subanc, ki megrettenve áll föl az ülésben. A menyasszony ki akar ugrani a kocsiból; vőfélyének kell visszatartani. Az új asszony koszorúnyok kap először is. Nincs szükség több magyarázatra. A helyzet mindent megmagyaráz. A vőfély már nem fiatal, de bizonyára gazdag. A hátulsi kocsin levő alakok ujongó helyzete mély ellentétet szolgáltat a drámai jelenethez, mely az oltártól családi tűzhelyhez terő menyasszony elé egy vérző szívet dob.

Tisztában rajzolt képet csak ritkán lehet látni, hiszen Jankó a legkülönb rajzolóik közül való. Előadási gondossága az apróbb részletekre is kiterjed. Egyik ritka érdeme még a minden ízben való magyarosság, mert Jankó népéleti képeiben nemcsak magyaros alakokat állít elő, hanem ugyiszólván igazi magyaros természetet is. A magyar ember kifejezési módjait, mozdulatát, egész magatartását senki sem tudja úgy visszaadni, mint ő.

A muzeum képtárában, hol művészeink nagy és tekintélyes sorozata van együtt, becses adalék ez a festmény mind a magyar festézet történetéhez, mind festőjének művészi biográfiájához, mert a művész pályájából friss erőben tünteti föl tudását a nemzeti sajtóságokban, kharakterit kifejezésének igazságát ily drámai felfogásban és előadása erejét.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG KÖZGYÜLESE.

Harminczolyozadik közgyűlését tartotta e hó 8-ikán a Kisfaludy-társaság az akadémia dísztermében. Nagy és díszes közönség gyűlt össze. A vendégek közt jelen voltak: De Gubernatis Angelo, Perczel Béla kuriai elnök, Szontagh Pál a képviselőház alelnöke, Fraknói Vilmos akadémiai főtitkár.

Gyalai Pál elnökötök s megnytó beszéde egész széptanú fejtegetést volt a kritikáról, a különböző irodalmi irányokról, s általában napjaink költészetéről. Ha összehasonlítjuk — úgy mond — a multat a jelenel, különbségek tűnnek fel, oly különbségek is, a melyek egy vagy más irányban aggodalomra adhatnak okot. A mult század közepe óta, a midőn költészetünk újra föléledt, egész az újabb időig folyást a költők bizonyos csoportozatait szemléljük, a kiket közös eszme fűt össze, közös eszményi lelkesít. Most kevésbé látunk ily csoportosulást, ily küzdelmet és fölledést. A csoportokat többé-kevésbé egének váltották föl, a kiket inkább személyes rokonszenv fűt össze, mint közös elv és eszmény. Bizonyára ez még magában épen nem akadályozza a jeles művek keletkezését. De a költők egyéni elszigeteltsége igen kedvez az egyéni egodalomnak, szeszélynek, sőt önkenyének, különösen akkor, a midőn nem korlátozza a közlés kritika. Valóban nálunk csakugyan nem igen korlátozza, mert kritikáink nagyrészt épen úgy hajlanak az egyéni egodalomra, szeszélyre, sőt önkényre, mint költőink. Az elvek kritikáját az egyéni nézetek kritika váltotta fel. Ide járul még a napi sajtó növekedése, szélesebb körű fejlődése, a mely mindent magába akar ölelni s mely mindenben, meg ott is, a hol nem épen szükséges, csak a gyorsaságot tartja szemre előtt. A röpke benyomást gyors ítélet követi s az egyéni tetszés korlátlanúsága néha egész a reklámig sülyed. Mindezt nemcsak nálunk tapasztalhatni, hanem többé-kevésbé másutt is. Egy francia jeles író is panaszkodik, hogy a széptani örök törvények szent kodexé nincs többé tiszteletben, a szépnék és közlének kúrara. Gyalai magyarázza e jelenség okát. Visszahatás az a dogmatikus kritika erőszakossága s a nem rég uralkodott iskolák túlkapasai ellen. Egyik túlság szűlte a másikat, holott volna közp út. Nagy költők mindig bizonyos törvényeket követtek, mert a műfajok és formák nem szeszély vagy önkény szüleményei, hanem a szükséges, a kényszerítés szüleményei, a melyeket céll- és törvényszerűség állapított meg. A líra, eposz, dráma az idők folyamában változtatott tartalommal, módosultak formában, de benső lényegök most is az, a mi volt ezer év előtt. A lángész tulajdonképp nem egyéb, mint a törvényeket kijelentője, nem azért jó, hogy eltúrálja a törvényeket, hanem hogy betöltse. A költészet lényege az emberi szív eleven és szabatos rajza, különösen az emberi szív eleven és szabatos rajza, különösen az emberi szív. E tekintetben felülmúl minden más művészetet. Két út vezet hozzá: ösztönés és komolyság. Igazságtalanság volna állítani, — így végzi sza-

vat, — hogy napjaink költészetéből hiányoznék minden ösztönés és komolyság s költőink nem az emberi szív rajzára törekednének. De vajjon mondhatni-e, hogy általában véve az ösztönésnek és komolyságnak legmagasabb fokai felé törekszünk s az emberi szív rajzában meg nem zavarna bennünket szeszélyünk, sietségünk, a könnyű siker, a közönség kényezetése s a kritika elvtelensége? Mondhatni-e, hogy műveinkben a mellékes csak ritkán vesz erőt a lényegen s mindig helyesen magyarázzuk a költészet legfőbb törvényeit? A költők egyéni egodalomra, önkényre, a kritikuskok pusztá egyéni tetszése nem oly jelenségek-e, a melyek aggodalomra adhatnak okot? Nem szükséges-e minél többször emlegetnünk, hogy az egyéni hajlamok és nézetek felett van valami általános is? Nem szükséges-e ismételnünk, hogy a költészet célját és természetét törvényeit meg a lángész sem változtathatja meg?

Elnök tetszés kísérte a beszédet, s aztán Beüthy Zsolt terjesztette elő a titkári jelentést, mely nemcsak az adatokat állítja össze, hanem formailag is választékos. Meleg szavakkal adózott a két elhunyt tagnak, Frankenburg Adolfnak és Szüts Dánielnek, kik a társulat legrégebb tagjai közül valók voltak, a kiknek helyére új tagokat Abányi Emilt és Thewrek Emilt választották. A társaság a mult évben anyagilag szépen gyarapodott. Csak legújában is 10,000 forintot kapott két adományozótól. A társaság könyvkiadványairól is diéséretes dolgokat jelent a titkári. Megvan már a teljes Shakespeare, Molière, Sophokles és Plantus fordítás, s most is több mi van réz-int sajtó alatt, részint sajtó alá készítve.

Vadnai Károly »Az örök láng« című elbeszéléssel általános hatást tett. Vasuton egy kocsi került egy öreg asszony és férfi, kik apró dolgok miatt ugyancsak hadi lábon állnak s civakodnak egymással, holott — mint végén kiderül — harminezöt év előtt a szerelem (ez örök láng) kötő össze szívüket, de el kellett szakadniok s évekig égtek a vágytól, hogy vajha még láthatnák egyszer, utolsóz egymást. És a sors, mely néha oly kegyetlen szatirikus, össze is hozta őket, de későn, midőn nem is ismertek egymásra s minden apróság miatt össze-zórdultak.

Szász Károly »Egy percznyi esendő« című költeményét nagy hatással olvasta föl. A költő azt a pillanatot érti e percznyi esendő alatt, midőn társaságban hirtelen, merő véletlenből, nagy zivajg után csönd áll be. Ilyenkor azt szokták mondani: Angyal röpült át a szobán. Vajjon miéle angyal? Elszálló lélek, gondolat vagy szívünk szent érzete?

Akármelyik volt, csakugyan állt járt E percznyi néma csönd alatt. — Zajos beszéd megárad minjárt. Mindenki szól, kacag, mulat. De én magamban elmerengok Es kezem összekulcsolom, Könnyörögve, mint egy hívó gyermek: Maradj kissé, jó angyalom!

Keleti Gusztáv végezte a felolvastók sorát, tartalmas tanulmányt adván elő monumentális festészetünkről. Művésztői irányainkról megjegyzé, hogy azok legelőbbje nemzeti jell-gé igyekszik fölteni. A magyar monumentális festészet fontosságának fejtegetése után kijelenté, hogy Lotz operaházi nagy falfestményeiben a főváros oly értékes műkincsét nyert, melyet méltán irigyelhet fővárosunktól bármely más világváros. Számosan vannak, a kik kifogásolják a műtőlékek idegen tartalmát s ebből azt akarják levonní, hogy a magyar művészek gondolat hiányában szenvednek, s nem találnak magyar motívumokat. A magyar mitológia a művészeknek nem szolgáltat elég anyagot és alapot is ily művészeink joggal fordulhatnak a görög mitológiához, mely mindenha kimeríthetetlen anyagot fog szolgáltatni a művészi felfogásnak. A magyar művészek amegy hirtelenében nem alkothatták meg azt a magyar mitológiát, melyet a magyar íróknak számos évtizeden át megalkotni nem sikerült. Az akadémia díszterméről is szólt s azt ornamentális díszlet ohajtanné ellátni. E czélból Eötvös József báró már 18 év előtt igénybe akarta venni a nemzet áldozatkészségét.

Az ülést a pályázatokról szóló jelentés fejezte be, melyet Vargha Gyula olvasott föl, s melynek tartalmát már a multkor közöltük. A Somogyi Desző jutalmára (szóknól mi egy korán elhunyt ifju fölélt) 30 pályamű érkezett. Ezek közt jutalmat nyert a 18-dik számú, melyben a stil szépségét, tömörségét s a tartalom s felfogás komolyságát dícsérik a bírálók. Szerzője: Seics Miklós székesfehérvári aljárásbíró. Díszéretet nyert a 14-dik számú, melyet dr. Babics Kálmán gimnáziumi tanár írt.

Az elnök köszönet szavaival oszlott szét a közülés, melyet a Frohner-féle fogadóban rendezett lakoma fejezett be.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Anjoukori okmánytár, kiadja a tud. akadémia történelmi bizottsága, szerkeszti Nagy Imre. Az Anjou-korbeli okiratoknak az már negyedik kötete, s ebben véget érnek az Anjouk uralkodásának első korszakára vonatkozó oklevelek s megkezdődik a Nagy Lajos idejére vonatkozó levelek kölése. A fen-

maradt raptan anyag folytán ezuttal I. Lajos kormányzatának csak első öt évére vonatkoznak a közlések. Az anyag háromnegyed része az országos levéltárból került ki. De több más, főleg családi levéltár is szolgáltatott érdekes adatokat. A 679 oldalra terjedő kötet összesen 380 okmányt tartalmaz, pontos másolatban, számos jegyzetrel kísérvé, s minden okirat rövid tartalma a czímben megjelölve. Terjedelmes név- és tárgymutató zárja be a kötetet, melynek ára 4 ft 20 kr.

Az akadémiai értekezések közt megjelent *Trefort* Ágost minisztertől *«Emlékeszedelet Mignet felett»*. A híres francia történetíróról a jan. 26-iki ülésben mondta a miniszter az emlékeszedelet, mely a 14 oldalra terjedő füzetben 10 kr-ért kapható.

Vörösmarty összes munkáiból, melyet Gyulai Pál rendezt a sajtó alá, Mehner Vilmos kiadásában a 19—22-ik füzetek jelentek meg. A költő drámai dolgozatai vannak benne: *«Háború»*, *«A bujdosók»*, *«Csongor és Tünde»*. Egy-egy füzet ára 35 kr.

Előfizetések. *«Hosszu estelekre»* című egy kötetbe összefoglalva adja ki fővárosi lapokban megjelent szépirodalmi dolgozatait Munkácsi Kálmán. Az 1 ft előfizetési összeg: Esztergom, Sz. Tamás, 1. küldendő bő. — *«Virágok és törökök»* című költeményfüzere hirdét előfizetést egy forintjával a bihari megyei Kőte-Gyánból Leel-Össy Albert, ki az élelápokba Csintalan Bertalan néven is szokott írni.

A nemzeti színház és hó 6-án a romantikus drámai költséget egyik újabb francia művét mutatta be *«Severo Torelli»*-ben, melynek szerzője Coppée Ferenc, a jeles francia költő, ki ezelőtt csak rövid, de költőileg értékes kis drámoletteléket írt a színpad számára, míg végre nagyobb drámában is megpróbálta erejét. *«Severo Torelli»* harmadéve nagy hatást tett a párisi Odeon színházban s költőjének a *«nagyon halhatatlan»* közt is helyet szerzett. A színmű egészen ahhoz az iskolához tartozik, melyet Hugo Victor művelt. Coppée az őz mestert választotta a modern színműről helyett. Műve tele van feszült drámai helyzetekkel, költői képekkel és virágokkal, s a dikció erős oldala, erősebb, mint a jellemfestés; eszelekvénye sem gazdag. De költői termék lévén, nálunk sem tévesztette hatását és a nemzeti színház művészeinek is egyvel több alkalmat nyújt a nemes pathos gyakorlására. Csiky Gergely kifejező erővel és gondallal fordította le Coppée művét.

A XV. század végén Pisa színhelye a drámának. Pisa fölött a florenziak zsarnokodnak, a köztereken köből faragott oroszlanok emlékeztetnek mindenkit Florenz hatalmára. Spinola Barbeo podeszta a legkülönb ember Pisában, mint a zsarnokosság megtestesülése. Már huszonegy év előtt öszeesküvés volt ellene. Az öszeesküvőket lefejezték, Spinola csak egynek kegyelmessé tett meg, Torelli Baptistának; ezt egyszerűen szabadon bocsátotta; hogy miért: ez a dráma fordulójára. *«En is kegyelmessé adok nekéd»*, — felelt Torelli, — *«letermek kardomat, de csak én magam, s ha fia születik, vigyázz magadra zsarnok.»* Torelli Baptistának csakugyan fia születik: Severo, ki örökli atyjától a zsarnok elleni gyűlöletet. Anyját, Donna Piát is irtózatán halja beszélni Spinoláról. Hazája felszabadulásán ábrándozik. Nehány pisai nemes ifjúnal az oltári szentségre felszólítja, hogy a zsarnokot megöljék. Közi tervét apjával, a ki megálja, de kívánja, hogy anyját is értesítse, mert az apa áldásánál többet ér az anya sókja. Anyját rémület szállja meg. Szépen írt az a jelenet, mikor végre az anya bevallja Severonak, hogy a kít meg akar ölni, senki más, mint apja. Ez a titok az, mely Torelli Baptistát megemeltette a hóhér kezéből. Severo nem beszélheti le anyja, kész apagyilkossá lenni, mert hiszen megesküdött az oltári szentségre. A nép is kezd lázongani. Az oroszlan-szobrokra azt írják föl: *«halál Spinolára»*. A podeszta tíz előkelő pisai polgár fejét akarja vétetni, ha önkényt nem jelentekzik, a ki az oroszlanok címert meggyalázza. Severo ezt jó alkalomnak találja, hogy megszabaduljon helyzetéből, s magát jelenti föl; de a podeszta — ismerve színtélessé tükait — nem fogadja el a följelentést. Severo társai pedig már türelmetlenkednek, emlékeztetik esküjére. Az ifjú elhatározza a merénylet végrehajtását. A pisai főtemplom kápolnájában szokta esti imáját végezni Spinola, ott támadja meg, de mikor le akarja szúrni, berohan anyja, Donna Pia, és villámgyorsan a podeszta szívébe dőli a tört. *«Egyedül nekem volt jogom őt megölni!»* — így kiált föl; aztán önmagát is leszúrja az oltár lépcsőjén.

A drámának kivált első és utolsó felvonása tett mélyebb hatást, míg a közbeeső három felvonás — melyek inkább nyújtják, mint előbbre viszik a cselekvényt — csak egyes részekben tésztettek. Az előadás jelszavaként Jászai Mari asszonyt (Donna Pia), Szacsavayné (Porcia kis szerepe, mely a szerelmi lnyrt képviseli a darabban), Nagy Imrét (Severo), Szacs-

vayt (Spinola), Beresényit (Torelli) illeti meg az elismerés, melyre egyébiránt a kisebb szerepek személyesítői is igényt tartanak.

A budai várszínház, dacára a nagy vonzerőnek, melyvel Blahna művészetében bir, az első évnegyedet közel 8000 frtnyi deficitetl fejzte be. Kiadása 37,535 ft volt, bevétele pedig 29,702 ft. A kormány és főváros által nyújtott segélynek egyszázadát a rendőri és tűzoltói költségek emésztik fel s a budai színház bizottság, az igazgató ohajára, hajlandónak látszik lépéseket tenni, hogy e kiadások legalább alább szálljanak.

Olasz opera a népszínházban. A népszínház igazgatója szerződést kötött Merelli impresariójával, melynek értelmében nevezett impresario olasz operatársasága május havában négyezer fog játsznai a népszínházban. A társulat első rangú tagjai közt vannak *Mierzwinsky* tenorista és *Luca Paulina* assz. is. Eddigi megállapodás szerint Mierzwinsky leg-híresebb szerepeiben Tell Vilmos, Hugonották és Troubadourban fog fellépni és pedig először május 14-én Tullben. A negyedik darab még nincs meghatározva.

A temesvári magyar színház gyámolítására eddig 7600 ft gyűjt össze, mely a három évi subvenció alaposságát képezi. A temesvári első takarékpénztár is három évi 200 frtot szavazott meg.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia és hó 9-iki ülésén két székfoglaló értekezés volt. Az egyiket *Bunyitay* Vincze, a másikat *Thallóczy* Lajos tartotta. Az ülésen *Ipolyi* Arnold elnökölt.

Bunyitay Vincze, a nagyváradi püspökség történetéről szóló jeles monografia szerzője, a mai Nagy-Várad alapítóiról olvasott föl érdekes tanulmányt. Szent László egykor fényes és gazdag városa egészen elpusztult műkinccsel, a híres székesgyházzal, melyet 1618-ban Bethlen Gábor alatt a vár erősítésére bontottak szét, hogy köveiből bátyákat építsenek; szent Lászlónak Aranytől is megénekelte szobrát 1666-ban a törökök semmisítették meg. Mikor török kézből 1692-ben visszakerült a város és a vár, merő rom és temető volt. Az ostromló sereg tábori főmérnöke, Kaiserfeld Mátys lerajzolta, rajza a bécsi hadi levéltárban most is meg van. Semmi más, mint rom, nincs ott. Az isteni tiszteletet sátor alatt kellett tartani, mert templom nem volt. De most már a püspökség ismét helyreállt, s a püspökök megkezdték a város fölemelését. A visszafoglalásor Benkovich Ágoston volt a püspök, de a püspökség birtokai elpusztulván, csak csekély eszközzel rendelkezett, iskolára azonban több ezer forintot költött, s megkezdte a székesgyház építését. A következő püspök mind több és több erővel és eszközzel folytatták a fölújítását, melynek a székesgyház sok viszontagságon ment keresztül, mert mindenik püspök más-más helyet jelölt ki számára, s ott kezdte meg az építést. Gr. Forgách Pál volt végre, ki 1752-ben letette annak a székesgyháznak az alapkövét, mely aztán fölépült olasz művészek közreműködésével. Báró Patasics püspök alatt 1780-ban készült el a nagy templom, a püspöki lak, emelkedtek a káptalan épületei, s emelkedett a város is, melyben a kanonokok nagy alapítványokkal kórházat, árvaházat, nemes ifjak számára nevelő intézetet állítottak, s a gymnasium már 1765-ben 300 tanulóval bírt. — A tartalmas és sok forrástanulmányal irrt értekezés élénk tetszésben részesült. Hasonlóképpen tartotta *Thallóczy* Lajos székfoglalója, mely egy Magyarországba beköltözött szerb vajdának, Bakics Pálnak életrajzát adta, de e mellett érdekesen festi a balkáni szlávok helyzetét a török idők alatt, valamint az a viszonyt, mely akkor a szerbek és magyarok közt uralkodott. Tüdvéleveg a szerbek inkább a török bomlászt örönek adták meg magokat, hogysem a magyarokkal szövöttek volna a törökség ellen. De voltak sokan, a kik itt kerestek védelmet; ilyen volt Bakics Pál, ki családjával és kincseiivel a mohácsi vész előtt jött be, a királytól Somogyban kapott birtokot; részt vett a mohácsi csatában, aztán Zápolyához csatlakodott, majd 1527-ben Ferdinánd hve lett. Vitéz huszár, de kapzsi, ármányos ember volt, s 1537-ben török golyó terítette le. — Végül *Zalinszky* Mihály szolgáltatott érdekes adatokat a 1637—38-diki pozsonyi országgyűlés történetéhez, részletesen vázolva az akadályokat, melyeket a protestánsok abbéli törekvései elé gördítettek, hogy a szerelmekről szóló feliratot a király elé terjeszsek.

A hírliapírók nyugdíjintézetének közgyűlése és hó 8-ikán volt *Falk* Miksa elnököle alatt, ki megnyitó beszédében örömmel hivatkozott a szép eredményekre, a mit az intézet negyedik évében felmutathat. Az évi jelentés szerint a lefolyt évben 31,619 frt volt a gyarapodás. A sorsjáték magá 10,000 frt tisztá jövedelmét hajtotta. A társadalom minden rétege, az államhatalom minden tényezője érdeklődést tanusított s az adakozók közt van a király is 400 frttal. A kamatjövedelem az utolsó évben 5633 frt

volt; a tagok pontosan fizetett díjaiból 4651 frt folyt be. Az alapvagyon összege jelenleg 133,273 forint. Irodalmi almanachot is fog kiadni az intézet. A közgyűlés köszönetet nyilvánított az adakozóknak, az elnökségnek, titkárnak és igazgatósnak. Neményi Ambrus képviselő a titkárságról lemondván, helyébe Heltai Ferenczet választották meg. Gyűlés után lakoma volt Szikszai éttermében, s ezen vagy nyolcevan jelentek meg és számos felkötőzőtől hangzott.

A képművészeti társulat választmányának legutóbbi ülésén szóba került egy kis vizslázás ügy is, mely a művészek és az országos kiállítás bizottsága közt merült föl. Számos festő és több szobrász ugyan nem akart részt venni az országos kiállításban, mert séreghesnek találták, hogy előre kijelöltetvén néhány megvásárlandó festmény (Munkácsyól, Wagner Sándortól), az már az összeg legnagyobb részét igénybe veszi. Tehát a sugáruiti műcsarnokban akartak magok a művészek kiállítást rendezni a nyáron. Kérték tehát a képművészeti társulattól a műcsarnok átengedését. Azonban a surlódás már elintéző-félben van a művészek és az orsz. kiállítás bizottsága közt.

A választmányi ülést *Ipolyi* Arnold püspök a Huszár Adolf elhunyt fölötti vesztéség meleg tolnácsolásával nyitotta meg. A képművészeti társulat közre fog ködni, hogy szemlére gyűjtés rendezzenek, hanvai számára díszes helyet nyerjenek a temetőben; a műcsarnokban pedig melizobrát is elhelyezik. Az elnök ezután bemutatta a helybeli művészek többsége által benyújtott kérelmet a műcsarnok átengedése iránt, az országos kiállítás alatt rendezendő műtárlat számára. Az elnök megjegyezte, hogy a művészek számára mindig nyitva a műcsarnok, de egy tudja, hogy a fölmerült nehézségek kiegyenlítésére mind két részről lépéseket történtenek, s ekkép a határozat elhalasztandó. *Spanyi* Béla művészeti névben köszönetet mondott az elnök nyilatkozatáért. A kérvény fölötti határozatot elhalasztották. Az ülés fötárgya az *aradi vértanúk szobrának* ügye volt. A szobor bizottsága a felbennmaradt mű bevégzésére egy hivattott művész ajánlást kérte a társulattól. Azt határozta, hogy ez emlékszóbnak már kétség kőzépalkájára nézve, mely *«Hungáriát»* ábrázolja, a még hálreuló mintázást s a gipszbe öntést, bizza rá a bizottság Huszár egyik volt segédjére, *Stroll* Alajos szobrász felügyelete alatt. A szobornak több alkalma van, a négy sarokszobor megalkotását, mely feladat önálló művészi tevékenységet igényel, rendelje meg *Zala* György szobrásznál, a ki legutóbb is az ő-z-i kiállításon a társulati nagy díjjal kitüntettet *«Mária és Magdolna»* című szoborcsoportja által monumentális irányú művészi tehetségének fényes tanujelét adta s mint Huszár Adolfnak egyik volt jeles tanítvány, kiválóan hivatalva van az általa tervezett műnek megalkotására. — A választmány nagy sajnálattal vette azt a jelentést, hogy *Du Sommerard*, a párisi művészegylet elnöke s a társulatnak tiszteletbeli tagja meghalt, mintán ő befolyása és buzgósa által a francia művészek körében a társulatnak fötámasza volt. A választmány egy párisi művészegylethez, mint a nagyérdemű férfiú özvegyéhez részvétirátot fog intézni.

Az iparművészeti társulat és hó 8-án tartotta meg alakuló gyűlését az iparmuzeumban. *Trefort* miniszter buzdított ily társulat alakulására, mely a műipar pártolására szövöttek. Ő elnökölts szintén az alakuló gyűlésen, melyen ott volt *Császka* György szépesi püspök is, számos képviselő, s mindazok, kiknél művelődési mozgalmaink találkoznak szokunk. *Trefort* rövid beszéddel nyitotta meg az ülést, utalva arra a közgazdasági válságra, mely bennünk a tengerentúli államok nyersterményi versenyével fenyeget, és a mely előbb-utóbb kényseritenti fog bennünket arra, hogy más jövedelmi forrástól után lássunk. Ily forrást fogunk akkor nyerni, ha művészeti iparunkat, melyhez hazánkban megvan a jeles tényezők, elősegítjük, a kellő magaslatra emeljük, hogy a külföld hasonlóan terményeit piacunkról kiszorítsuk és állandó forrást teremünk a művészeti iparok pártolására. — A miniszter beszéde után a gyűlés kimondta a megalkulást, elfogadta az alapsabályokat s megalakította a vezérő választmányt. Elnök lett *Trefort* Ágoston miniszter, alelnökök: *gróf Széchenyi* Pál miniszter és *b. Lapphay* Béla orsz. képviselő; vezértitkár: *Szemere* Áttila, választmányi tagok: *gróf Bánffy* György, *Császka* György, *Egger* Dávid, *Fischer* Ignác, *Forster* Gyula, *Gerlóczy* Károly, *Jrill* Rikárd, *Grunwald* Béla, *Hampel* József, *Hüttel* Tivadár, *Ipolyi* Arnold, *Keloti* Gusztáv, *gr. Kozlovich* István, *Kramer* Samu, *Lechner* Lajos, *Lechner* Odön, *id. Luzeubacher* Pál, *Matkovics* Sándor, *Marton* Alajos, *Pulszky* Ferenc, *Pulszky* Károly, *Radics* Jenő, *Ráth* György, *Rauscher* Lajos, *Szalay* Imre, *gróf Szapáry* Géza, *Testory* Antal, *gr. Tisza* Lajos, *Wahrmann* Mór és *gróf Zichy* Jenő.

MI UJSÁG?

A képviselőházban és hó 10-ike óta foly a nagy vita, a főrendiház reformja fölött. Minden párt legelőbb erővel veszt részt. E hó 12-én Tisza miniszter-jelölt beszélt, s ellene nyilatkozott mindazon indítványoknak, melyeket az ellenzék részéről Szilágyi Dezso és Irányi Dániel nyújtottak be. Határozatlan visszautasította még elvben is azt, hogy a főrendiházban választott tagok is legyenek. E hó 13-án még *negyvenhét* szónok volt följegyezve szólásra; ha ezek időközben el nem állnak, s ha még több nem sorakozik hozzájuk, az általános vita akkor igénybe veszt legalább tíz napot. A részletes tárgyalás sem lesz rövid.

A trónörökös a felvidéken. *Rudolf* trónörökös medvevadászatok végett sógoránál, *Koburg* Fülöp herceg felső-magyarországi birtokán időzik. E hó 12-én reggeli 4 órakor érkezett *Papradra*, *gr. Bombelles* főudvarmester és *gr. Teleki* Samu kíséretében. A pályaudvarnál *hg. Koburg* fogadta, s a túzóltók éggő fátylával vonultak elébe. A *«Tátra»*-szállóban a vadásztársaság meggregelizvén, már 5 órakor szánkákton tova indultak *Pohorellára*, hol az éjjeli szállás is be volt rendezve. A *«Czigány»*-havason már régebben kinyomozták egy medve téli barlangját, s az volt kijelölve zsákmánynal. A trónörökös visszatérése és hó 13-ikára volt kitűzve. Tiszolce és Budapestben keresztül utazik egyenesen Bécsbe.

Liszt Ferenc, mióta itthon van, két nagyobb kitüntetésben részesült. Mint már említettük, december hóban *Mária Valéria* főhercegnő és *Amália* bajor hercegnő meglátogatták sugáruiti lakásán az őz mestert, hogy játékában gyönyörködhesse. A hercegnők nem elégedtek meg az elismerő köszönettel, melyet távozásukkor kifejeztek, hanem arczképeket szánták a mesternek karácsonyi ajándékkul. Az életnagyságu mell-fényképeket aláírásukkal is ellátták, de miután *Liszt* karácsonykor Rómában volt, *Mária Valéria* főhercegnő *Zichy Géza* grófot, *Liszt* barátját kérte meg, hogy egy órára, mint *Amália* bajor hercegnő ajándékát adja át hazajövetele után Lisztnak. E megbízáshoz képest *Zichy* gróf a napokban baráti körben ünnepelesen adta át Lisztnak az ajándékokat. — *Lajos* bajor király pedig a *Miksa*-rendjelt adományozta a mesternek, ki azonban akkoriban uton levén, a kitüntetés csak most kapta meg Budapesten.

Állami előleg az országos kiállításnak. *Gróf Széchenyi* Pál kereskedelmi miniszter és hó 11-én törvényjavaslattal nyújtott be a képviselőháznak, 600,000 frtnyi állami előleget kérve az országos kiállítás költségeire. A kiállításra eddig 450,000 frtot szavazott meg az országgyűlés. A kiállítás sokkal nagyobb arányokat öltött, mint eleinte terveztek. A kiállítási terep paloták után paloták után emelkednek. Egész nagy város keletkezett ott. Nincs egyéb hátra, mint hogy nagy deficit ne legyen.

Az országos kiállítás a főváros díszes pavillont emelt a saját kiállítására számára. Egyike a legszebb épületeknek, s az egész Pest városa régi czímertét mutatja: egy városkaput őrtornyonyal. Fő helyisége a felülről világított terem, jobbra-balra kisebb termekkel. Az épület 1080 négyzetméterter foglalt el és 25,000 frtra került.

Városház és a kereskedelmi miniszterium palotája. Nehány év előtt Budapest új városházat építettett a Lípót-utcában, abban a reményben, hogy a hivatalok számára elég hely lesz ott, meg a régi városházban. De már régen nincs elég hely s foglalkoznak új városház tervével. Az első nehézség azonban, hogy nincs sehol terület, mely alkalmas volna. Ily körülmények közt a Károly-kaszárnyára gondoltak. Az óriás épület bőven elég is volna a városi hivatalok számára, hanem körülbelül 3 millióval lehetne megváltani a katonai kincstártól. Felö a két városház költségei fedeznék, ha a régi városházat átvenné az állam a rendőrségnek, az újat pedig valami közkezelési, miniszteriumnak, bíróságnak. — A kereskedelmi miniszter is új palotát terve. Jelenleg többet fizet lakberben 52,000 frtnál, s az egyre szaporodó munka mellett több helyiségre is lesz szükség. *Gr. Széchenyi* Pál miniszter be is adta javaslatát a képviselőháznak, mely szerint az új országház közelében a miniszteriumnak palota épülne, arra a magyar jelzáló hitelbank kölcsönözne az 1.100,000

frtnyi szükséges költségeket, a mi amortizáció mellett ötven év alatt 68,000 frtnyi részletben törlesztették.

Nemzetközi postakongresszus ülés az portugál fővárosban, Lisszabonban. Febr. 4 ikén nyilt meg *Barboja* portugáli külügyminiszter üdvözlő beszédevel. A kongresszus képviselt hatvanhárom állam meghatalmazottjai nevében Magyarország képviselője, *Geracay* miniszteri tanácsos és országos postafőigazgató választotta a miniszternek.

A *«Fővárosi Lapok»* rossz néven veszi (vajjon mi jogon?) s már ismételve felszólal a miatt, hogy a *«V. U.»* egyszerű-másrót megelőzi a *«Budapesti Szemle»* füzetének ismertetésével s egyfelmely közleményei átvételével. Olyasmít is állit, hogy a *«Franklin-társulat* néha a miatt képleti a *«Budapesti Szemle»* megjelensét, hogy a *«V. U.»* előbb írhasson róla, mint a *«Föv. L.»* Hát erre egyszerűen csak annyit kellene válaszolnunk, hogy a *«V. U.»* *mindig* csak akkor ír a *«Bp. Szemle»*-ről, midőn új füzet az előfizetőknek már megküldött, s *midőn a könyvárus boltokban már kapható*. Így történt most is. Általában vége a *«Föv. L.»* sokkal többet átvész a *«Bp. Szemle»*-ből mint a *«V. U.»*, mert mint napi lapnak több tere van átvett közleményekre is. Azonban a legutóbbi fölpanaszolt eset alkalmából mégis meg kell említenünk, hogy az írői tulajdonjogra vonatkozó 1884. július 1-én életbelépett törvény szerint költemények még a forrás megnevezése mellett is csak engedéllyel lehet átvenni. A *«V. U.»* közleménye e tekintetben is jogosult volt, — vajjon gondoskodott-e arról, a *«Fővárosi Lapok»*, hogy az ő közleménye is jogosult legyen?

Japán és Magyarország. A nemrég fővárosunkban járt japáni országos főhercegester: *Takei* Morimasa, ígéretéhez képest kieszközölte, hogy a japáni erdszeti kormány állandó szakbeli cserébe lépjen az országos magyar erdszeti egyesülettel, minek következtében jövőre mind a két részről meg fogják küldeni egymásnak mindazon szakbeli leírásokat és rajzokat, melyek figyelmet érdemelnek. Ezenkívül a két ország körmánya közelébb egy teljes fa- és maggyűjteményt cserél ki. Végül *Takei* a japáni erdszeti viszonyokra vonatkozó ismertetéseit is meg fogja küldeni az erdszeti egyesületnek.

Egy angol utazó Vámbéryről. *Vámbéry* Ármín ezelőtt huszonhárom évvel járt be Herátot s utelirásai különböző nyelveken megjelentek. Herát földjén előtte nem járt európai s csak most, huszonhárom év múltán került oda az angol határjelölő bizottság, melynek egyik tagja a következő szavakkal emlékezik meg *Vámbéry*ről a Bombayban megjelenő *«The Times of India»* január 16-iki számában:

«Mikor a hezrekkal és azzal a néhány türk-mennel beszélgettem, kivél találkoztam, mintha *Vámbéry* hallottam volna. Azokat a gondolatokat, melyeket ő tett papira, mondja ki itt a néd és ámbár nem olvastam *Vámbéry* elbeszélését hosszabb idő óta, egész szakaszi jutottak egyszerre eszembe. Bámulatos, mily pontosan ír az a merész és tudós utazó a türkmen törzsekről, jellemokről, és vitézségokről. A mint átsimatlanul ott fekdütem, senki másnak bolyongására nem gondoltam többet, mint *Vámbéry* Arminára. Ily helyzetben bámulja az ember leginkább oly kalandos utazó merészességét és szánja leginkább szenedéseét. *Vámbéry* szánalomra méltó állapota, kinek lelke elhagyatottságában is bátor és derült maradt, midőn Heratba értünk, újra eszünkbe jut.»

Egy püspök szobra. Pécssett a napokban halt el *Gründler* Endre özvegye, ki tetemes vagyonát jótékony czélra hagyta. Így a többi közúl 300 frtot a Pécssett felállítandó *Szepesy-szobor* költségeire hagyományozott. A pécsi lapok vezérezésknek *Szepesy* Ignác volt pécsi püspök érdemeiről s komolyan foglalkoznak a felállítandó szobor ügyével. A szobor költségei mintegy 4—6 ezer frtra rugnak, mit gyűjtés után vélnek a pécsiek kérésztül vinni.

Felfedezés a szent sir templománál. A jeruzsálemi szent sir temploma mellett az orosz orthodox egyháznak van egy telke, melyet évtizedeken törmelék, szemét fedett. Az orthodox társulat nemrég ásásokat eszközölt e helyen, kideríteni: hol állottak Konstantin által a Golgothán épített épületek és Jeruzsálem régi falai, főleg pedig, hogy megállapítsák ama barlang hitelesége, mely a Megváltó sirhelyül szolgált. Az ásások eredménye meglepő volt. Mikor elhódíták a romokat, előtűntek a régi vá-

rosfal maradványai és a Jézus-korabeli kapu. Mivel az a Golgothához legközelebb eső kapu, biztosnak mondható, hogy ezen át vitték ki az Üdvözítőt megfeszíteni. A palesztinai orthodox-társulat templomot épít e helyen és e czélra világszerte gyűjteni fog.

A drégelyi emlék. Az ipolygási kaszinó legutóbbi közgyűlésén tárgyalta a Szondi-emlék ügyét. Ez emléket a kaszinó kezdeményezte, a herceg-prímás azonban az egész költséget, 30,000 frtot, sajátjából fedezte s a kaszinóhoz visszajárólékozta az e czélra gyűjtött 3000 frtot is. A kaszinó elhatározta, hogy az említett összeget Szondi-Simor alapítvány cízm alatt helyezze el s magyar kulturális czélokra használja fel. A hercegprímás adományát pedig küldöttségileg közösmi meg s ez alkalomkor átnyújtja a Szondi-emlékeremből az első arany-példányt.

Ötven ezer forint az úvidéki szerb színház javára. Arad városának nemrég elhunyt nyugalmozott kapitánya, néhai *Jankovics* Gábor összes vagyontát unokaocecsének, *Kucics* Györgynek hagyományozta, de kikötötte, hogy ennek halála után a vagyon, mely körülbelül 300,000 forint tökesítettik, a mig 50,000 forintra szaporodik és azután az úvidéki szerb színház javára kezeltekik.

Hamisított sorsjegy. A hírliapíró nyugdíjintézet javára rendezett sorsjáték 5000 frtos főnyereményét hamisított sorsjeggyel vette át valaki *Fuchs* H. budapesti bank tulajdonosnál. Készpénzben fizették ki magának, s a nyugta alá *Fischer* nevet írt. Nehány nap múlva azonban az osztrák-magyar bank helybeli igazgatósága értesítette *Fuchst*ot, hogy oda *Lemberg*-ből beküldött a főnyeremény sorsjegy, kérdeztek tehát, mikor fizetik ki. Ekkor derült ki, hogy az előbbi sorsjegy hamisítva volt, a mennyiben a 6-os számból 0-t csináltak. *Fuchs*, nehogy a nyugdíjintézet hátrány érje, azonnal letett 5000 frt értékét az intézet biztosítására. A nyomozásoknak nemskára eredménye lett, mert a csalót a türözemgyei Stuhnny-fürdőben elfogták. *Fischer* József a neve. A készpénzt nem találták meg, de némi vagyonnal bir és *Fuchs* biztosítékot szerezhetett magának. Az igazi nyertes *Lembergben* lakik, *Lampeczyk* hírvják s részére az 5000 frtot azonnal kifizették.

A panamai csatorna áldozatai. A rendkivuli akadályok közt, melyekkel a panamai földszoros átmetésének meg kell küzdeni, legborzasztóbb a sárgaláz, mely megtizede a munkásokat. *Dingler*, a csatorna főmérnöke, az évekig tartó munkára elvitte magával családját is. Neje nem sokára áldozatul esett a rettenetes épnálnak, később pedig meghalt egyetlen fia is. A francia földrajzi társaság legutóbbi ülésén *Lesseps* mely meghatottsággal közölte és szomorú hírt, s hozzá tette, hogy *Dingler* most már egyedül maradt, de el van szánva teljesíteni az emberiség érdekében elvállalt kötelességeit, mindaddig, a mig őt is nem éri el a család tragikus sorsa.

Egy család megmérgezése. Megható családi dráma történt és hó 11—12-ike közül éjjel Budapesten. Egy szegényen lett polgárcsalád a halálban kerestett menedéket. *Seiler* Ferencz óras még néhány év előtt vagyons iparos volt a fővárosban s virágzó üzlettel birn a barátok terén. De elszegényült s alig tudta családját tartani. Most épen utolsó butorokat akartak elárverezni 80 frtnyi házbér miatt. *Seiler*, ki 62 éves volt, és felesége meggyeztek, hogy megmérgezik magokat és négy gyermeküket. A gyermekek közül a legidősb: *Matild* 16 éves, *Andor* 14 éves, *Ferencz* 12 és *Blanka* 11 éves. Előbb azonban örömet akartak a szülők szerezni a gyermekeknek. E hó 11-én este elavtették a népszínházba őket. Mikor aztán este hazementek, theáttak. Edes anyjuk ebbe keverte a mérget. Éjjel után *Ferencz* nagy gyomorfájdalmakra ébredt föl, de apját, anyját láába szolította. *Andor*, *Blanka* is fölkeltek a szóra, szintén kábultak érzettek. A lámpa fényénél szülőket és *Matild* testvéröket halva találták. Azonban nem mertek zajt csapni. Így látszik, a három gyermek kevesebb theát ivott, mert reggelen nem történt nagyobb bajok. Ekkor értesítettek csak a házamestert. A három gyermeket a kórházhá vitték. Az eset nagy megilletődést keltett az egész városban.

A Jogtudományi Közlöny. február 13-diki (7-ik) száma a következő tartalommal jelent meg: A nyugdíj-törvényjavaslat. *Dr. Jelinek* Arthur budapesti ügyvédől. — Jogirodalom: A magyar örökösödési eljárás bíróságok előtt. *Irta Roszinsky Truz Hugo.* *Engelkegy* Gábor satorfajja-újhelyi ügyvédől. — Törvénykezési Szemle: Lehet-e az örökösödési illetéket hagytatki tárgyalás nélkül helyesen kiszámi? *Dr. Markó Sándor* roznyói kir. közigyűjtől. — A bűnügyi védelem kérdéséhez. *Balogh Jenő* gyri tanári joggyakornoktól. — A végrehajtás megszűntetését illető hasalató hatálya. *Dona Ferencz* budapesti ügyvédől. — A váltótörvény 29. §-ához. *Dr. Alföldi* Donát egri ügyvédől. — Adalék a hagytatki eljárásához. *Szöke Miklós* moóri kir. közigyűjtől. — Közlönyök. MELLEKLET: Curial Határozatok. — A magyar kir. pénzügyi közizgatásai bíróság elvi jelentőségű határozatai.

HALÁLOZÁSOK.

KLIMKOVIĆ BÉLA, festőművész, a kassai állami főreáliskola rajztanára, elhunyt 52 éves korában, Kassán, hol tevékenysége miatt igen becsült férfinak volt. Jelentékeny részt vett az országos képzőművészeti társulat létesítésében is. Maga nem volt elsőrendű művész, de áthatva lévén a művészetek szeretetétől, tudott hatáskört találni magának. Jeles rajztanár volt, s Kassán a felső-magyarországi múzeum-egylet alakításánál maradandó érdemeket szerzett. Alelnöke és igazgatója volt e szépen fejlődő intézetnek, Kassa városának pedig bizottsági tagja. Ötvenkét éves korában hunyt el, s halálát tanártársai meleg hangú gyászjelentésben tudatják.

ABDUL KERIM pasának halálát jelentik Konstantinápolyból. Az öreg hadvezér száműzetésben Rhodus szigetén végezte be életét. Nevéhez Magyarországon is megmaradtak az emlékek. Ő volt a „djuniszi győztes”, kinek a magyar ifjuság küldöttsége diszkardot vitt Konstantinápolyba. Abdul Kerim pasa már az 1818—1829. közötti háborúkban is harcolt az oroszok ellen, ekkor nevezett ki őrnagyra és II. Mahmud szultán több tisztet katonai kiképzés végett Bécsbe küldte. 1873-ban egy bizottság elnöke volt, a mely az egyes fegyvernemekre vonatkozó szabályzat kidolgozásával volt megbízva, ezután hadügyminiszter lett. 1876-ban ő rá bízta a Szerbia ellen küzdő török sereget és október 29-én Djunis mellett teljesen leverte Szerbiát, melyet csak a diplomáciai beavatkozás mentett meg. A magyar ifjuság küldöttsége a győztes török vezérnek 1877 január 13-án adta át a diszkardot Konstantinápolyban. A mily szerencsés vezér volt a szerbek ellen, oly balszállagat uralkodott fölé a oroszok elleni hadjáratban. Az oroszok minden akadály nélkül áthaladtak a Dunán, török sereg nem álta utjok. Abdul Kerimot tehát letették a fővezérségről 1877. júl. 25-én és száműzték.

LANDOR CROSS, hazánk egy jó barátja, angol hírlapirod, meghalt Nizzában. Az orosz-török háborúban a „Daily News” huzartéri tudósítója volt s a hetvenes évek végén huzamosabb ideig tartózkodott hazánkban is, 1879-ben a szegedi árviz alkalmával a Zubovics-féle legelső mentőcsapattal ő is ment Szegedre s résztvett a mentésben. Az angol lapokban hazánkról több rokonszenves közlemény jelent meg az ő tollából s az ő tudósításainak köszönhető az Angliából és Amerikából a szegedi árvízkitörések részére érkezett segély.

DR. SZONTAGH MIKLÓSNÉ szül. Gilmig Ilonka, dr. Szontagh Miklósnak, Új-Tátrafűred tulajdonosának és jeles természettudósunknak fiatal neje, négy kis gyermeknek anyja, életének 26-ik, boldog házasságuk 9-ik évében f. hó 9-én gyermekágyi lázban, Új-Tátrafűreden elhunyt; s nagy részvét mellett e hó 12-én temették el az új tátrafűredesi családi sírboltba.

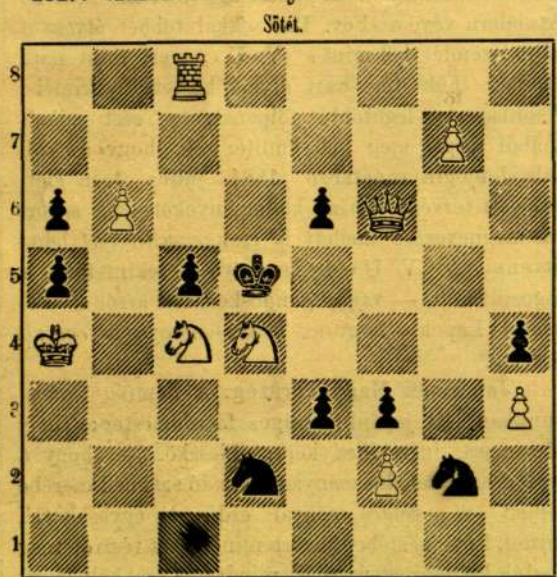
Elhunytak még a közéleti napok alatt: KARDOS LŐRINCZ, gyulafehérvári székesegyházi fészesperes-kanonok, gyulafehérvár-városi plébános, az erdélyi r. k. státus igazgató-tanácosa és hó 4-én tevékeny, életének 63-ik, áldozópapságának 31. évében. — JURKOVICH HENRIK, apát, Iglo város plébánosa, jótékonyaságról ismert ember, 71 éves korában. — UDVARDY JÓZSEF, nyug. esperes és csapdii lelkész, 77 éves korában, Csapdiban. — VANCE VILMOS, plébános Pápa-Teszéren. — URÁNTY PÁL, Máramarosmegye egyik tisztelt férja, sok évig kincstári főhivatalnok, Urányi Imre országgyűlési képviselő édes atyja, M.-Szigeten. — SZÓKE LAJOS, birtokos, Fehérmegye esküvéri járásának egykori főszolgabírája, 62 éves korában, Felesuthon. — BAIN GÁSPÁR, Somogy megye volt szolgabírája, földbirtokos, 65 éves korában, Bogláron. — BERHELTI ÖDÖN, birtokos, törvénytörvénybíró, az ungi ref. egyházmegyének tanácsbírája, 43 éves korában, Beregszászon. — MICHELSEK JAKAB, békésmegyei birtokos, kit nagy részvét közt temettek el Priglevicz-Sz.-Ívánon. — GENSICH GYÖRGY, megyei számvető, 67 éves korában, Pozsonyban; ugyanott KEMÉNY NÁNDOR, a hg. Pálffy-uradalom nyug. tisztje, 68 éves korában. — KIRÁLY JÓZSEF, sepsi-szentgyörgyi városi pénztárnok, a szabadságharcban honvéddá lett, 75 éves korában. — NÉCSY IMRE, a pancsovai m. kir. állami polgári iskola rajztanára, 32 éves korában. — SZÉNÁSSY KÁROLY, fővárosi derék ügyvéd, Gyulai László festőművész és rajztanár nagybátyja, 56 éves korában, Budapesten; ugyanitt MAROSI IMRE, kereskedő, 42 éves korában; MARESCHE VENCZEL, a budapest-pécsi vasút tisztviselője, öreg anyjának végső támasza. — ROMPLER ANDRÁS, a hg. Esterházy-javak nyug. kezelője, 70 éves korában, Sopronban. — BALASSA SÁNDOR, battonyai járásbeli kataszteri becselő biztos, 37 éves korában. — HÓDMÉZŐ-VÁSÁRHÉLYT. — SZÉFREGYI JAKAB, ügyvéd, városi képviselő és a „Győri Híradó” szerkesztője, 39 éves korában, Győrben. — BORHA GYÖRGY, ügyvéd, a belényesi járás volt főszolgabírája, Békényesen. — SMIGULA MINTON, városi adóhivatalnok, volt honvéd, 58 éves korában, Debreczenben. — HECZI LAJOS, volt cs. k. százados és a magyar Államvasutak ellenőre, 46 éves korában, Aradon. — SCHALLAUER KÁROLY, az érsekújvári pályaudvar vendéglőse, 44 éves korában. — BUDAHEGYI PAULER JÁNOS, nemrég nyugalmosá lett altengernagy, ki a szuezi

csatorna megnyitására ő felsége hajóját vezette, a fumei Casino patriottico elnöke, s ugyanott közlekedési tanácsos. — NOVAK KÁROLY, a győri Lloyd-társulat titkára. — KOVÁR ISTVÁN, egri polgár, heves-megyei takarékpénztári igazgató-tanácosa, a városi hatóság tagja, 74 éves korában.

LITSCHAUER LIPÓTNE szül. Strauss Mária, Bottlik Lajos országos képviselő anyósa, 58 éves korában, Tibold-Darócson. — SZÉCHY MIHÁLYNE szül. Schwarzl Lujza, néhai kir. törvénytörvénybíró özvegye, Széchy Gyula rajzólvó művész édes anyja, 52 éves korában, Rákospalotán. — WOLF JÁNOSNE szül. Kleinráth Vilma, az ő felsége melletti miniszterium iradoigazgatójának neje, Bécsben. — LEJTENYI KÁROLYNE, a csak pár nap előtt elhunyt kassai tanár fiatal özvegye, ki noha anyagi jó helyzetben maradt, bánatában önkényesen vetett életének, Kassán. — HARDEN MRSI, fővárosi angol nyelv-tanítónő. — KOVÁCS LÁSZLÓNE szül. Balla Zsuzsanna, a hamvai ref. lelkész neje, 35 éves korában. — ÖZV. GESCHREY SAMUELNE szül. Zongor Zsuzsanna, Sopronban.

SAKKJÁTÉK.

1317. számú feladvány. Loebbecke O.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre mottot mond.

Az 1310. sz. feladvány megfejtése

1. He4-d6
2. Megfelelő matt.

Az 1311. sz. feladvány megfejtése.

1. Fe8-b5
2. Megfelelő matt.

Mindkét feladványt helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H., Andorfi S., Kovács J. — Az Erkel-sakkterületén: E. K. — Veszprém: Roland K. — Tordán: Pap Józ. — A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Berlin F. K. A Nál és Damjanjani első énekét, mutatóvnyul a nem sokára teljeseen megjelenendő világhírű költeményből, rövid időn közölni fogjuk. Szivesen vesszük a jövőre való ajánlatot is.

Homor M. Nem csak a cím hiánya volt a kifogás, hanem az — a minek ez csak mutatója volt. A III—VII-ben sem sokkal többet találunk: görldékény dalformák, de nagyon közönséges s elnyűtt tartalommal.

Farsangi regény. A párbeszédek, az egész jellemény (ha annak mondhatjuk) mind oly áldatlan próza, hogy a vers ruhája igazán leri róla. Különbösen sincs benne semmi, a mi mindenféle műformában, versben, novellában, szimfóniában, már százszor, — s százszor is jobban — fel ne lett volna dolgozva.

Gy-a. A kisebb (román-cz-féle) elég csinos, csak túlságosan kinyomott irányzatosságra árt költői voltak. A ballada azonban még több kifogás alá esik. A lány ugy látszik maga is tudja, hogy esőjéje őlé mérge (mért? hogyan? s vajjon szó szerint értendő-e? ugy látszik, igen) — s maga inti tóle Deli Pistát. Ez, a fiziológiai lehetetlenség mellett pszichológiai ellentmondás. A kisértetek behozása pedig már izetlen is. Csurgó. Fordított versek eredetijét rendszeres nem szokás beküldeni; nem, kivált oly ismeretes költőt, mint Schiller. Csakhogy Schillerben éppen e dal (A vadász) eredetije nem található. Ily esetben már csakugyan kívánások volna! Ily esetben már együtt jött két eredeti nem közölhető. Az árva. Nincs benne egyetlen egy új vonás se. Sokszor feldolgozott tárgyakkal pedig legalább egy kis új színt kívánhatunk, a hiányzó eredetiség pótlásánál. Dalszínházunk megnyitására. Késő is, de idejében sem lett volna közölhető. Cséngés-péngés, de nem ér semmit.

HETI NAPTÁR. Február hó.

Table with 3 columns: Day, Catholic and Protestant, and Eastern Orthodox.

Tartalom.

Szöveg: Gordon pasa. — Széher Árpád emléke. Széher Árpád költeményeiből: Este van. Ismerek egy ifjú... Heinebold. — Ideális városok. — Zeigmond magyar király a császári trónon. Egykorú feljegyzések után, egykori emlékek rajzaival. Dr. Molnár Antalról. — Egyveleg. — A szudáni harcztéről. — Az angol felsoházi szervezete és az angol alkotmány. — Rácz Pál. — Menyegzői dráma. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyetek. — Mi újság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Hetinaptár.

Képek: Gordon pasa. — A szudáni harcztéről. 1. A harci roham tevéken. 2. Összeültetés az elő-őrökkel. 3. A szudáni harcztéről. Kémszemle. 4. A szudáni harcztéről. Sebességgel szállítása. — Menyegzői dráma. Jankó János festménye. — IV. Jenő császári koronázása Zeigmondot. A római sz. Péter templomnak Filarete és Donatello által 1417-ben készített érczajtáról. — Rácz Pál.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Színes és fekete selyem Grenadines, méterje 95 kr.,

egész ftr 8.70 (10 külöb. minős.) szállítatnak egyes öltönyökre valamint egész végben bérmentesen a házba Henneberg G. (kir. udv. szállító) selyemgyári rak-tára által, Zürichben. Minták postafordultával. Levéldij a Svájczba 10 kr.

KÖZSÉVÉNYESEKNEK.

Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállító és kerületi gyógyszerész urnak, Korneuburgban. Hosszabb idő óta kézközlömében heves közsévényben szenvedve, utóbbi időben már nem volt képes ujjainkat megmozdítani. Különböző szerek iletkenen fölhasználása után egy barátomtól, — ki az ön közsévényfolyadékának használatát folytán ilyen bajból a legrovidebb idő alatt teljesen megszabadultam e szerből egy csekély mennyiségét kaptam. Már a második betörzsolés után fájdalom jelentékeny enyhülését éreztem, s kérem tehát, alkalmilag nekem három palacczkal e jeles közsévényből küldeni.

Gálos, Fertőtó m. 1881 május 14. Preisinger György bogárd mester.

Kapható minden gyógyszerészben. Főletéti Kwizda Ferencz János, cs. k. udv. szállító kerületi gyógyszerész, Korneuburgban.

Szíves figyelembe vételül. E kez-szítványt vételnél kérjük a t. közönséget mindig „Kwizda közsévényfolyadékát” kérni s arra ügyelni, hogy minden palaccz, valamint a carton is a mellékelt védjegygyel legyen ellátva.

(Az ugynevezett háziszerekről s ezeknek átalakulásáról.) A legregibb idő óta, majd minden népnél szokásban van, hogy kéznél tartanak bizonyos, ugy nevezett háziszereket, hogy betegedés esetén azonnal használhassák. De e gyógyszereknek is, melyek nemzedékről nemzedékre átszállottak, mint minden egyéb földi dolgnak, megvolt a maguk saját átalakulási folyamatuk. Ugyan azon arányban, a mint például a homályban tapogatózott orvosi tudomány mindinkább az ismeret világába lépett, elütrédettek lassanként ama számtalan, legnagyobb részét az esetlegesség szulte keverékekből állott labdaccai s mixturái a hajdankorok, s helyet adtak a tudomány vívmányai által nyert alapon készült gyógyszereknek. Ez utóbbiak közt, köztdomások s elismerés szerint, első helyen állanak a már évek óta ismert s rendkívül kedvelt Brandt Rikhárd-féle svájci labdacok, melyekről első rangu orvosi tekintélyek bizonyítványokat állítottak ki, hogy székrekedés, vertó-lulus, szédülés esetében, epemáj-és aranyeres bajokban ép oly kelemen használható, mint biztos hatású s ártalmatlan gyógyszer. Alig van immár oly ház, a melyben ez a kitűnő szer, mely egyéb jó tulajdonságai mellett még oleóssággal is bír (egy 100 lab-dacsot tartalmazó doboz ára 70 kr. s majd minden gyógyszerészben kapható) föl ne volna található, s ily módon Brandt Rikhárd gyógyszerész svájci lab-dacsai a legvalódiabb s legjobb háziszerekké váltak, és előreláthatólag még igen sokáig mint ilyen, főnn fognak maradni.

Egy hatszor haszábzótt petítisor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12. Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2.

Singerstr. 15. PSERHOFER J.-féle gyógyszerész Bécében.

Vértisztító labdacok ezeltől egyetemes labdacok neve alatt ev-utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan alig létezik betegség, melyben e labdacok erős hatásuk elereszesen be nem bizonyították volna. A legmakacsabb esetekben, melyekben minden egyéb szer sikertelenül alkalmaztatott, ezen labdacok számtalanszor és a legrovidebb idő alatt teljes gyógyulást eredményeztek 1 doboz 15 labdacsosál 21 kr., 1 takeres 6 dobozsal 1 ftr 5 kr., bérmentesen utárvét mellett megköltössel 1 ftr 10 kr. (1 takeresnél kevesebb nem küldetik szét.) Számtalán levél érkezett, melyek irói hála mondanak a labdacokért, melyeknek a legkülönbözebb és legnyolabb betegségek egész-gyék helyreállítását közönik. A ki csak egyszer kísérletet tett velük, tovább ajánlja.

A sok közsőnő iratból közlünk néhányat:

Waldfhofen az Ybs meli, 1880 november 21. Nyilvánosság! Tökletes ur! 1862 óta szenvedtem aranyeres bántalmomban és húgyrekedésben; orvosoltattam is magamat, de minden sikert nélkül, bajom mind rosszabbá vált, ugy hogy 1863 májusában heves hárfjást is észleltem, s a beteg-összevadás következtében; teljes étvágytalanság állott be, s melyet csak a legeszkélyebb étel vagy egy korig viselt nyeltem is le, alig bírtam a puftadás, nehéz széklet s a felfúvódás miatt összenem állni, mígsem végre az ön, csaknem esodlatos hatású vértisztító labdaccai használatához folyamodtam, melyek nem tevésteték el hatá-sukat, s engedtem csaknem gyógyítatlan bajomból tökéletesen megszabadulni, s a legelső bántalmomban. Egyáltalán nem resectem önnek bevallani, miszerint régi bajom négy heti használat után egész tökéletesen megszűnt, s én ezen labdacokat ismerőseim körében a legbünyőbben ajánlom. Az ellen nincs semmi ellenvetéssem, ha ön csak sorozatot, — följelentésváltaás nélkül — nyilvánosság előtájá bocsátani.

Mély tisztelettel Bécs, 1881 február 20.

C. v. T. Gessen, 1874 máj. 17.

Tek. uram! Múltán vértisztító labdaccai nem, ki sok év idült gyomorban és tageszagtalanban szenvedtem, nem csak az életnek visszahadt, hanem fiatal erőt is szereztem neki, nem állhatok alán, más hasonló bajokban szenvedők kérelmeire, és kérdöm: nékem jönlag 2 takeresrel küldjék póstanévvel mellett e esodhatlan labdacokból. Teljes tisztelettel Spisstek Balász.

Mélyen T. Psenhofer úr irásbelileg kell nekem és sok másoknak is, kiknek az ön vértisztító labdaccai egész-gyék visszaszállást, — közönségesítést kérek. Egy szer-kevény labdacot a legeszkélyebb gygyerőt tanusították, a hol már minden más szer hasztalan volt. Nöknök

Amerikai közsévény-kenőcs, gyorsan és biztosan ható, késztőlennél legjobb szer minden közsévénye- és csizos baj, nevezetesen hágyerinczba, tageszagtás, göres, ideges fogfájás, fejfájás, fül-szaggatás, stb. stb. ellen. 1 ftr 20 kr.

Chinaí toiletté-zsappan, a legvártékonyabb és legújabb szer a szappanyártás terén. Használata után a bőr bársony sima lesz és igen kellemes szagot tart meg. Igen sokáig tart és ki nem szakad. Egy darab 70 kr.

Fagy-balzsam Psenhofer J.-tól, évök óta legbiztosabb szernek van elismerve, mindennemű fagybajok és idült sebek stb. ellen. 1 tégely 40 kr.

Élet-essenzia (prágai cseppel, svéd cseppel) megromlott gyomor, rossz emésztés s indennemű aíteti bajok ellen. kitűnő hatású. Egy üvegcse 20 kr.

Valamennyi francia különlegesség vagy rakláron tartárt, vagy kívánatra pontosan és legolcsóbban beszereszeti.

Postai küldemények 5 ftron aluli megrendeléseknel csak az összeg előleges beklü-dése mellett, nagyobb összegeknel utánvéttel is eszközlhetnek.

A legtöbb elősorolt specialitás kapható Budapesten, TÖRÖK JÓ ZSEF gyogy-szertárában, király-utca 12. sz. alatt is.

Por lábázadás ellen. Ezen szer eltávo-sít és ezáltal keletkező kellemetlen szagot, épen tartja a lábbit, és ártalmatlan szarnak van bebonyulva. Egy doboz ára 50 krajczár.

Georgé Pate pektorale-ja, sok év óta ajánlom. Az ellen nincs semmi ellenvetéssem, ha ön csak sorozatot, — följelentésváltaás nélkül — nyilvánosság előtájá bocsátani.

Tannochnin-hajkenőcs Psenhofer J.-tól, évök óta orvosi és laikusok által valamennyi hájnévészt szer között a legjobbnak elismerve, 1-sinosan kiállított nagy szalenése 2 ftr.

Egyetemes tisztító-só Bulrich A. W.-tól. Kitűnő házi-szer megazart emésztés minden következményei, u. m. fejtájás, szédülés, gyomorgöres, gyomorhér-anerých, dugulás, stb. ellen. Egy csomag ára 1 ftr.

Valamennyi francia különlegesség vagy rakláron tartárt, vagy kívánatra pontosan és legolcsóbban beszereszeti.

Postai küldemények 5 ftron aluli megrendeléseknel csak az összeg előleges beklü-dése mellett, nagyobb összegeknel utánvéttel is eszközlhetnek.

A legtöbb elősorolt specialitás kapható Budapesten, TÖRÖK JÓ ZSEF gyogy-szertárában, király-utca 12. sz. alatt is.

KERTÉSZET KÉZIKÖNYVE. Tüzetos utasítás a konyhakertészet, virágnivelés és gyümölcstenyésztés körében. A legújabb kiadás. GÁLBÓCZI KÁROLY. Árátérde és jegyzetekkel bővítve Dr. FARKAS MIHÁLY. Negyedik kiadás. Ára füze 80 krajczár.

MAGYAR KERTÉSZKÖNYV. A beltérjes (intensív) kertgazdászat foglalatja. Utmutató kalauz a konyhakertészet, gyümölcstenyésztés, magtermelés, magnemesítés, hon-sítás és virágok kert haszonnal nivilésére. A kertészet mind, rend üybá-ratainak, legkivált pedig kis-földbirtokosok használatára. Ára füze 3 ftr o. é.

FRANKLIN-KÖNYVTÁR. A Franklin-Társulat kiadásában Budapestn megjelent és minden könyvkereskedésben kapható: PULSZKY FERENCZ DURUY VICTOR ÉLETEM ÉS KOROM. VILÁGTÖRTÉNELEM. Atdolgozta és Magyarország törté. etével bővítette Dr. BALLAGI ALADÁR. Két kötet. Második kiadás. Ára füze 5 ftr. Ára füze 3 forint. A MI AZ EMBERT KÖRNYÉKEZI. OLVASMÁNYOK A TERMÉSZETVILÁGÁBÓL A MÜVELT KÖZÖNSÉG S AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA. Dr. BERLIN munkája nyomán a hazai viszonyokhoz alkalmazva írták többen. HOITSY PÁL. Ára füze 3 ftr.

1885. febr. 98. sz. 1885. febr.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti
GYULAI PÁL

TARTALOM:

A részor Magyarországon. — Téglás Gábertől.
A bosnyák Bogumilek az Árpádok, Anjouk és Hunyadiak
alatt. (II.) Asbóth Jánostól.
Arany János és Arisztophanes. (II.) — Imre Sándortól.
Abnain abbé. Elbeszélés. Mérimée Prosper után, francziából.
 — Halasy Aladártól.
Költemények: Ártatlan dacz. Arany Jánostól. — A zöld kárda. Ir népköltemény, angolból. — Góbi Imrétől.
A gazdasági liberalizmus hazánkban. — Heltai Ferenczről.
Taine legújabb kötet. — Péterfi Jenőtől.
Értésítő. Jókai Mór: A löcei fehér asszony. — Sir William Stirling-Maxwell: Don John of Austria or passages from the sixteenth century 1547—1578. Ballagi Aladártól.
 — Ecséri Lajos: A munkáségyezés ügye Magyarországon. — y — t. — Szilágyi Magyar történelmi életrajzok rf.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként haltsor jelent meg 30—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelenés évenként tizenköt ezer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A Budapesti Szemle tájékoztató igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy követték kíván lenni egyfelől a szak tudomány és a műveltség községe, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett lehető széles tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldésért egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Előfizetéseket minden könyvtár, Bácsban, Szeleki György cs. kir. egyet. könyvtár, I. Stefánysplatz Nr. 6. Az előfizetési pénzek az alulírt vársulat kiadó-hivatalába küldendők be, vagy a könyvtárakhoz, a kik szintén föl vannak baltalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT,

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest.

A **Franklin-Társulat** kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az oszték tartományok számára **Szelinszki György** cs. kir. egyetemi könyvtáránál Bácsban I., Stephansplatz Nr. 6.

GLADSTONE ÉS A KELETI VÁLSÁG.

Tanulmány az angol külpolitika változásainak okairól

IRTA

BEKSICS GUSZTÁV

Ára füzve 60 kr.

BLUNTSCHLI J. K.

A POLITIKAI PÁRTOK.

Fordította és jegyzetkelté

BALLAGI GÉZA.

Ára füzve 1 frt 50 kr.

ANGOL

ÁLLAMFÉRFIAK ÉS SZÓNOKOK A JELENKORBÓL

ÉLET- ÉS JELLEMRAJZOKBAN. SZÓNOKLATI MUTATVÁNYOKKAL.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

GYÖRGY ENDRE.

Ára füzve 4 frt.

Tartalom: A jelen gyűjtemény célja és iránya. — John Bright. — John Stuart Mill. — William Ewart Gladstone. — Benjamin Disraeli. — Henry Fawcett.

Nehéz légzés
Bronchitis **ASTHMA** Hurut
ideges köhögés
tüdődaganat, neuralgia, álmatlanság
és a légzőszervek összes bajai
azonnal enyhíthetnek és gyógyíthatnak
GICQUEL
ASTHMA SZIVARIAI által.

Ajánlva legnevezetesebb orvosok által, rögtön csillapítják a legveszelebbes asthmikus rohamokat. Ezen szivarok rendszer használatára a rohamokat teljesen el is távolítja.

Egy 40 arb tartalmazó doboz ára 1 frt 60 kr.
Budapest, Török József gyógyszerésznél
Király-utca 12. szám. 12036

Dr. Lengyel F.

nyir-balzsama.

Már a növényi nedv, mely a nyirből ha annak törzset megfúrták, kifolyik, ember emlékezet óta a legkitűnőbb szépitőszerek van ismertve; ha pedig e nedv a földalatti utasítására szerint vegyi utat balzsamú dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír. Ha azzal arcot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek válnak le a bőrről, minek folytán az gyöngyödé és fehérré válik.

E balzsam kisimítja az arcon támadt redőket és himlőhelyeket, fiatal arcszint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngyödé és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, májoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, brókrát és minden egyéb bőrrszenymet eltávolít. Egy korsóval használati utasítással együtt 1 frt 50 kr.; postán küldve 10 krral több. **Fő letét Magyarországon számára** Csók József, gyógyszerésznél, Budapest király-utca 12. szám; **Posonyban** Pistory Bódog, gyógyszer. **Temesváron** Tarcsey József gyógyszer. **Zágrábon** Mittelbach Zsigmond gyógyszerésznél.

Közvetlen tengerentúli hozatál folytán igen olcsó árakon.

Gyarmatárak, csemegék, halak.

Postán díjmentesen onnan 5 kilóként o. é., az ismert szilárd kiszolgálás mellett.

- Mocca, kül. ún., kir. tizes 5.—
 - Ménado, kül. ún., nagysemű 5.—
 - Ceylon gyöngy, igen fin., erős 5.—
 - Carlshadi vegy. (kül. ún. 4.00)
 - Plantag. Ceylon, bírói szép 4.75
 - Plantag. Ceylon, legfin. erő 4.25
 - Cuba kezesző, erőt szép 4.25
 - Bécsi vegy. (kül. ún. 4.30)
 - Arany Java, nagysemű, k. ún. 4.00
 - Java, sárga enyh. erős 4.—
 - Cuba gyöngy, erős, szép 4.30
 - Gyöngy Mokka, enyh. erős 4.—
 - Java zöld, nagy, szép erős 3.75
 - Santos f. zöld, fin. erő 3.60
 - Campinos f. enyhén erős 3.45
 - Éle zeall, erőt, tiszta 3.25
 - Afrík. Mokka, kissemmű, barna 3.15
 - Tábla-risz, frt 1.15, 1.30 és 1.50
 - Gyöngy-szág, val. keletlen 1.80
 - Szultán-mazsola, mag nék. 2.30
 - Marscipán mandola, édes 4.36
- Kolbász, füst. hus, sódar, szár. gyüm. fűzélék- és gyümölcs. conserve, piskóta, stb., stb.

E. H. SCHULZ, Altona, Hamburg mellett.

11143 Fennáll 1864 óta.
Kérem a czéget füzetem utánzóival össze nem tévezen!

KÖHÖGÉS ELLEN

Dr. FÁYKISS 1882

szepesi kárpát-növény-kivonata egy üveg, használati utasítással 75 krajczár.
szepesi kárpát-növény-cukorkák használati utasítással 35 kr.
szepesi kárpát-növény-thea 1 csomag, használati utasítással 50 kr., kisebb csomag 25 kr.

Mell- és tüdő-betegeknek!

15 év óta a legjobb sikerrel használtattak és ajánlottak: köhögés, hurut, rekedtség, köh-hurut (szamárhurut), nátház (influenza), szék-méllenség, leleketi bajok, oldalszúrás, kifejtelt torokgyulladás, tüdő-gyulladás és egyéb kimerítő és gyengítő betegségekben. Valódi minőségben kaphatók magánál a készítőnél **Fáykiss József** gyógyszerésznél Temesváron (Józsefváros) Budapest: **Török József** gyógyszerésznél király-utca 12. szám; **Thallmayer és Seitz**, kereskedőnél, **Kochmeister Frigyes** utóadánál, és a legtöbb magyarhoni gyógyszerertárban.

VASÁRNAPI UJSÁG

8-ÍK SZÁM. 1885.

BUDAPEST, FEBRUÁR 22.

XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és 1 egész évre 12 frt
 POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre 6 •

Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: 1 egész évre 8 frt
 1 félévre 4 • Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: 1 egész évre 6 frt
 1 félévre 3 • Külföldi előfizetőknek a postalgó megjelölés nélkül a postai határozott vitálat is csatolandó.

SZEMERE PÁL.

(1785—1861.)

Száz éve most, ez év február 19-kén, hogy Szemere Pál, a Huba-nemzetség ivadéka, az ősrégi szemerei Szemere-család méltó sarja, a pestmegyei Péczelen született; s huszon-négy éve lesz kevéssel azután, márczius 14-kén, hogy ugyanott, születése helyén, az örök álomra lehunyt szemét. De bár koporsója ott állott, bölcsője helyén, élete a bölcső és koporsó közt nem folyt le e szűk magányban s tevékenysége és hatása nem szorított arra a kis körre. Ő, a Kazinczy és Horváth István, a Kőlcsey és Kisfaludyak, a Fáy András és Vörösmarty barátja, sőt agguló testtel, de mindig fiatal lélekkel az Eötvös és Petőfi barátja is — négy vagy öt írói nemzedék körében játszott, ha nem mindig vezér, de mindig munkás szerepet; s írott munkáinál, melyek példányszerűek, de számára s terjedelmre kevesek valának, sokkal inkább hatása által a szellemekre tette örökre nevezetessé magát s emlékezetessé életét. «Nem a mit írt, hanem a mint hatott...» lehet mondani róla is, mint egy előbbi korszak vezéréiről, Bessenyeiről mondatott. Ámbár epistolája Vida Lászlóhoz s mindössze hat szonettje mintául maradó művek a magok nemében — nem ezekben van (s hogy is lehetne ily kevésekben?) hallhatatlanságának jogezme. De egész élete az irodalomnak s a nemzeti közvilágulásnak, izlés és a nyelv pallérozásának vala szentelve, s a mit e részben tett, azt alig lehet felszámítani. Társadalmilag pedig — ebben az irodalmi köztársaságban — ő is oly központ vala, bár kisebb kör középpontja, mint maga Kazinczy, s tőle ép oly világhossz s meleg sugárzott ki, mint e nagy mestertől, kinek saját munkásságánál szintén határtalanul sokkal nagyobb ösztönző hatásának érdeme.

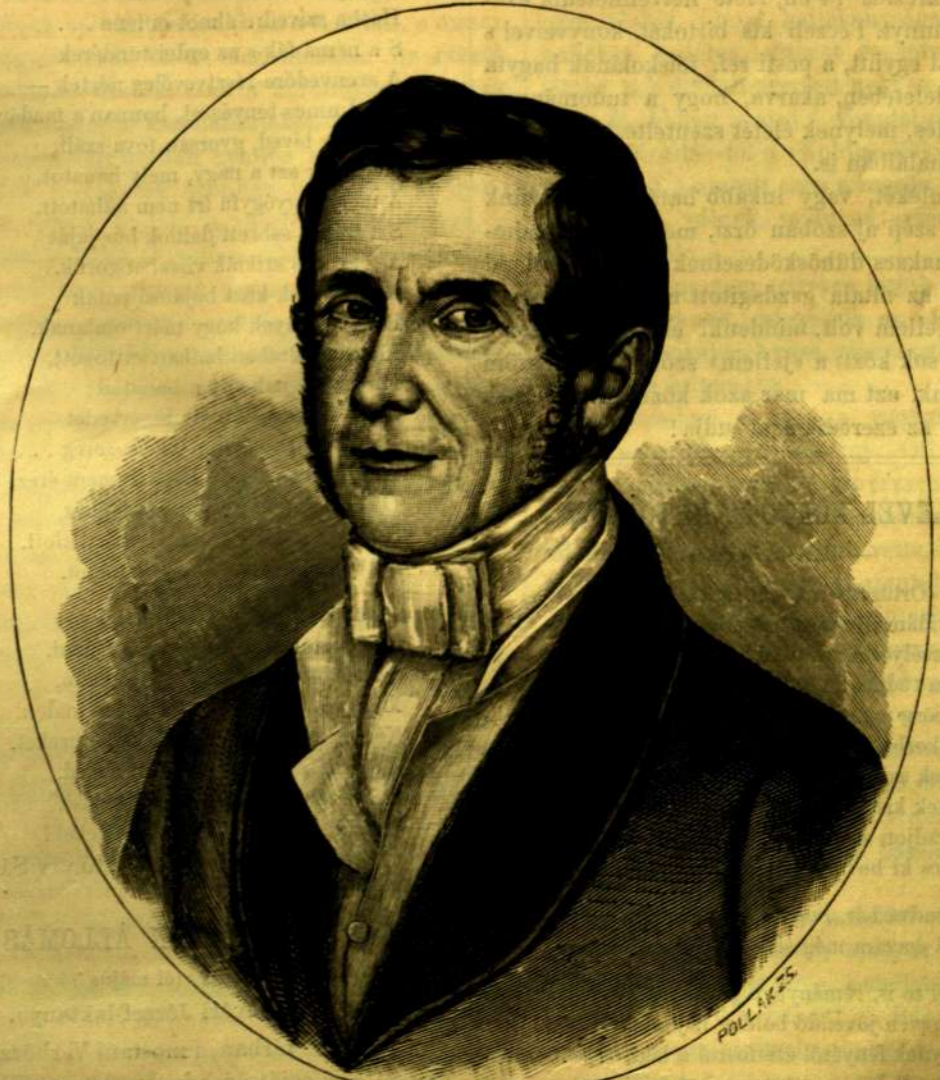
Mintán egészen fiatalon, 1802-ben és 4-ben, tehát tizenhét és tizenkilenc éves korában költői kísérletekkel — melyeket 1806-ban «Poétai Zsengék» czim alatt összegyűjtve adott ki, tehetségét még csak sejtetileg tünt fel, nyomtatékosan pedig először 1807-ben szólalt fel, a debreczeniek és Kazinczy közt folyt irodalmi pörben — a mi által különösen Kazinczynak sűrű tartó barátságát szerezte meg s biztosította magának — ettől kezdve Vitkovicsal és Horváth Istvánnal azt a «triász»-t alkotó, mely Kazinczy irodalmi dolgának központi képviselője vala s a nyelv reform és irodalmi új izlés ter-

jesztésére, különösen társadalmilag, oly játékosan hatott. Csakhamar (1809) a Pesten akkor először megjelent Kőlcseyvel is szoros barátságba lépett s ezzel a tiszta széptani és kritikai írányának lón hatalmas — és soha meg nem lankadt, meg nem félemllett előharcosává.

Péczeli birtokát egyidőre haszonbérbe adva, életét kizárólag az irodalomnak szentelhette s 1810-ben: híres epistolája Vida László, a nemzeti színészet e buzgó és áldozó fentartójához, 1813-ban első szonettje, a «Remény», melyet még öt követett s még egy-két kis, de remek költemény, csak tanui gyanánt állnak költői tehetségének, de közel sem teszik ki irodalmi munkásságát, melynek súlypontja folyóiratai-

ban: a «Muzárium»-ban, s az «Élet és Literatura»-ban fekszik; és terjedelmes levelezésében, mely tizennyolcz nagy kötetbe foglalva az ő hagyományából a pesti ref. főiskola könyvtárában «Szemere-Tár» név alatt őriztetik s egy félszázad irodalomtörténetének, a Kazinczy és Toldy levelezési után s azokkal együtt egyik első-rangú forrása. Hiszszük, hogy lesz mód — a dunamelleki ref. egyházkerület, melynek ez irodalmi kincs tulajdona, fog módot találni, avagy csak e százados évforduló alkalmából is, — hogy az tovább kiaknázatlanul ne heverjen.

1814-ben egyidőre ismét saját kezelésé alá vévén péczeli birtokát, ott széplelkű nejevel, Szemere Krisztinával, a ki Képlaki Vilma név

SZEMERE PÁL.

A Budapesti ref. főiskola könyvtárában levő olajfestésű arcképe után.

Alkalmi ajándékok legnagyobb választékban!!

Benedek Gábor és testvere

ékszerészek
Budapesten, hatvani utca 17. sz. a.
Alapítottak 1867. évben.

ÁRJEJYZEK

Aranyneműek hivatalos próbával ellátva.

Függők, lencsék gyermekek számára	frt 1.20 és feljebb
— gömbölyűek	frt 3.—, 4.—, 6.—
— gyémánttal	frt 15.—, 20.—, 30.—, 50.—
— brillánsal	frt 35.—, 45.—, 60.—, 100.—
	500.—

Melltűk (Brosche) frt 4.—, 6.—, 9.—

- gyémánttal — 27.—, 35.—, 60.—
- brillánsal — 70.—, 150.—, 250.—

Garnitúrák (függő s melltű) 15.—, 20.—, 25.—

- gyémánttal — frt 40.—, 50.—

Gyűrűk, női divat — frt 2.50, 4.—, 8.—

- karika — frt 3.—, 4.—, 8.—, 15.—
- gyémánttal — 10.—, 15.—, 25.—
- brillánsal frt 25, 35.—, 55.—, 100.—, 250.—
- püspök gyémánttal frt 60.—, 100.—, 150.—

Medaillon — frt 10.—, 13.—, 16.—

- gyémánttal — 20.—, 25.—, 35.—

Keresztek — frt 3.—, 4.—, 6.—

- püspök email nélkül — frt 60.—, 70.—

Karpercezek — frt 12.—, 15.—, 25.—, 40.—

- gyémánttal — frt 40.—, 50.—, 70.—

Collierláncok — frt 9.—, 12.—, 20.—, 30.—

Oraláncok, női rövid frt 20.—, 25.—

- női hosszú — frt 25.—, 30.—
- férfi rövid — frt 20.—, 25.—, 35.—
- férfi hosszú — frt 35.—, 40.—, 60.—

Ezüstneműk 13 próbás ezüstből hivatalos próbával ellátva.

Állványok ezüstlábbal	frt 8.—, 10.— és feljebb
— tömör ezüstből	frt 40.—, 50.—, 65.—
Gyertyatartók, asztali	frt 33.—, 40.—
— zongora, kétágú	frt 30.—, 60.—
Girandol, két vagy több ágú	frt 80.—, 125.—
Gyermek-evőeszköz	frt 5.—, 8.—, 10.—
— pohárral	frt 15.—, 20.—

396

Légiségtárgyakat legmagasabb árban vásárolunk. — Minden szakmánkba vágó itt fel nem sorolt cikk dús választékban kapható. — Vidéki megrendeléseket lelküismeretesen és pontosan eszközölünk, meg nem felelő tárgyakat készséggel kicserélünk, sőt azokért 5% levonással a pénzt vissza ts szolgáltatjuk!

Valódi svájci órák 2 évi jótállás mellett.

Ezüst henger-óra, 1 fedéllel	frt 9.— és feljebb
— horgony-óra, 1	12.—
— 2	14.—
— 2	16.—
Metall- v. Nickel-Remontoir, frt	8.—, 10.—
Ezüst Remontoir, 1 fedéllel	14.—, 16.—
— 2	18.—, 20.—
Arany férfi-óra, 1	35.—
— 2	40.—, 50.—
— Remontoir-óra, 1 fed.	35.—, 40.—
— 2	50.—, 60.—
Chronometer	200.—
Női óra	18.—
— 2	24.—, 30.—
— 1	25.—, 28.—
— 2	35.—, 40.—
— Remont-óra, gyémántkövel	50.—, 60.—

Theaszürő, Mokka kanál, cukorforgó, cukorszóró, sótartó, kulostartó, varrókészlet tokban, asztalkendőtartó, gyufatartó, különféle árakban. Teljes ezüst evőeszközlet 6 személyre, kulossal zárható börtökben frt 120.—, 140.— és feljebb 12 személyre — 220.—, 350.—